

ADORAMUS TE

ČASOPIS O DUCHOVNEJ HUDBE

AT

Vydáva
Ústav hudobného umenia, vedy a sakrálnej hudby
PF KU v Ružomberku

Ročník XV
Číslo 3/2012

V ČÍSLE

POZNÁMKY K SÚVISLOSTIAM FRANZA LISZTA A CIRKEVNÉHO HUDOBNÉHO SPOLKU PRI DÓME SV. MARTINA V BRATISLAVE

SYLVIA URDOVÁ

V štúdiu o živote a diele Franza Liszta nám známa slovenská muzikologička predkladá nielen jeho vzťah k Cirkevnému hudobnému spolku pri Dóme sv. Martina v Bratislave, ale aj Lisztové pramene, ktoré sa nám zachovali v pozostalosti Jána Batku (1845 – 1917) v Archíve hl. mesta SR Bratislavy. Ďalej nám dokumentuje, že koncerty Franza Liszta v Bratislave boli v prospech Cirkevného hudobného spolku pri Dóme sv. Martina a Franz Liszt sa na uvedení mnohých svojich diel týmto telesom osobne zúčastnil.

MEDZI KULTOM A KULTÚROU – EURÓPSKE PERSPEKTÍVY LITURGIE PO ROKU 2000

MARLENE WARTENBERGOVÁ

Náš spolupracovník, cirkevný hudobník Mário Sedlár, nám z časopisu Psaltérium 5/2010 predkladá preklad vystúpenia Marlene Wartenbergovej, predsedkyne Hudobnej rady pri Rade Európy, ktorá sa prihovarila v pápežskom paláci pri príležitosti 10 výročia od avignonského zasadania CIMS – Consotiatio Internationalis Musicae Sacre – Pontificio Instituto di Musica Sacra. Wartenbergová vo svojom prejave hovorila o Európe včera a dnes, o význame hudobného vzdelania, o neschopnosti hudobnej orientácie, o účelovom kultúrnom odcudzení v interpretačnej praxi a o záveroch DVK k posvätnéj hudbe. Ďalej cirkevnú hudbu predstavila ako kultúrny faktor, ktorej základom má byť latinčina. Svoju prednášku ukončila víziou o kultúrnej Európe v ktorej cirkevná hudba má byť kľúčom k duši a krása hudby má zvyrazňovať liturgický poriadok. V závere všetkých vyzvala, aby sme sa neustále učili umeniu sláviť.

K NOVÉMU DIREKTÓRIU PRE KANTOROV

RASTISLAV PODPERA

Vysokoškolský pedagóg cirkevnej hudby na Katolíckej univerzite v Ružomberku a na Univerzite Komenského v Bratislave nám predkladá poznámky k novému Direktóriu pre kantorov. Najprv hovorí o dôvodoch vzniku Direktória pre kantorov, potom opisuje obsah Direktória pre kantorov. Následne uvádza pramene, z ktorých toto direktorium vychádza a svoj príspevok uzatvára zamyslením nad prínosom tohto direktória.

MUSICA SACRA BEZ HRANÍC 2012

ZUZANA GRAJCÁROVÁ

Hudobná kritička Zuzana Grajcárová nám vo svojom príspevku predstavuje a zároveň vyhodnocuje medzinárodný zborový festival duchovnej hudby krajín v stredoeurópskom priestore. Po 17 rokoch pôsobenia festivalu *Musica sacra bez hraníc* sa 7. októbra 2012 v Bratislave stretli hudobné cirkevné telesá z Rakúska, Čiech a Slovenska. Ich prehliadka zborov viedla od Slavonic v Čechách, cez Viedeň – Pulkau – Geras – Schloss Petronell v Rakúsku až do Bratislavy. Dramaturgiu koncertov rozvrhli do troch blokov. V prvom bloku sa predstavil Krušnohorský spevácky zbor, v druhom bloku zbor Cantemus z Viedne a v treťom bloku zbor Magnificat z Bratislavy.

NOTOVÁ PRÍLOHA

Cecília Magulová, Štefan Olos, Vlastimil Dufka: Kyrie na úkon kajúcnosti – Vianočné I, II, Na slávnosť Zjavenia Pána. Vlastimil Dufka: Kde je láska opravdivá. Vladimír Kopec: A mocou Ducha Svätého. Ako predhrať pieseň z JKS č. 8, č. 16.

ADORAMUS TE

časopis o duchovnej hudbe

Pre Hudobnú subkomisiu Liturgickej komisie
Konferencie biskupov Slovenska
v spolupráci
s Ústavom hudobného umenia a sakrálnej hudby
vydáva
Liturgická komisia Spišskej diecézy

Vychádza štvrťročne

Predseda redakčnej rady
J. E. Mons. Andrej Imrich, biskup
zodpovedný za posvätnú hudbu v LK KBS
Zodpovedný redaktor:
Doc. ThDr. Lic. Rastislav Adamko, PhD.
Zástupca zodpovedného redaktora:
Prof. PhDr. ThDr. Amantius Akimjak, PhD.
tajomník Hudobnej subkomisie LK KBS

Redakčná rada:

Doc. PaedDr. ThDr. P. Ambroz Martin Štrbák, O.Praem. PhD.
PaedDr. Mgr. art. Zuzana Zahradníková, PhD.
PaedDr. Mgr. art. Mário Sedlár, PhD.
ThDr. Vlastimil Dufka, SJ. PhD.
Mgr. Rastislav Podpera, PhD.
Doc. Dr. Ján Velbacký, ArtD.
PaedDr. Janka Bednáriková, PhD.
Mgr. Júlia Pokludová, PhD.
Mgr. art. Stanislav Šurin
Mgr. Matej Bartoš

Adresa redakcie:

Ústav hudobného umenia, vedy a sakrálnej hudby
PdF KU v Ružomberku
Nám. A. Hlinku 56/1
034 01 Ružomberok
tel./fax: +421 44/4320961
mobil: +421 908 619 482
e-mail: rastislav.adamko@ku.sk

Distribúcia a prijímanie objednávok:

Liturgická komisia Spišskej diecézy
053 02 Spišský Hrhov, Klčov, č. 27
tel.: +421 53/459 2496, fax: +421 53/459 9138
mobil: +421 905 494 370
e-mail: amo@stonline.sk

Príspevky na časopis možno zasielať
na č. účtu: 0520988040/0900
Konštantný symbol 0308
Slovenská sporiteľňa Levoča

Tlač:

MTM Levoča, Nám. Majstra Pavla 54
053 01 Levoča

Redakcia si vyhradzuje právo na úpravy rukopisov.
Zaslané príspevky nevraciamy.

Cena jedného čísla: 2 eura
Ročné predplatné: 8 eur
EV 3467/09

ISSN 1335-3292

Podávanie novinových zásielok povolené
pod číslom 021288611 SS PPS Košice 12

OBSAH 3/2012

Na úvod

Foreword

AMANTIUS AKIMJAK 2

Poznámky k súvislostiam Franza Liszta a cirkevného
hudobného spolku pri Dóme sv. Martina v Bratislave
*Notes on Relation of Franz Liszt and Church-musical
society at st. Martin's Dome in Bratislava*

SYLVIA URDOVÁ 3

Medzi kultom a kultúrou

Európske perspektívy liturgie po roku 2000

*Between the Cult and Culture - European liturgy
perspectives after 2000*

MARLENE WARTENBERGOVÁ 8

K novému Direktóriu pre kantorov

To new Directory for Cantors

RASTISLAV PODPERA 14

Notová príloha

Cecília Magulová, Štefan Olos, Vlastimil Dufka - Kyrie
na úkon kajúčnosti - Vianočné I, II, Na slávnosť Zjavenia
Pána, Vlastimil Dufka: Kde je láska opravdivá, Vladimír
Kopec: A mocou Ducha Svätého - Ako predohrať pieseň,
z JKS č. 8, č. 16

Musical Score Appendix

*Kyrie for penitentialrite – for Christmas I, II, Epiphany
(Cecília Magulová, Štefan Olos, Vlastimil Dufka), Where
the true love is (Vlastimil Dufka), And by the power of
the Holy Spirit (Vladimír Kopec), How to prelude*

on JKS hymns 8, 16. 17

Musica Sacra bez hraníc 2012

Musica Sacra without Borders 2012

ZUZANA GRAJČÁROVÁ 25

Notový materiál na internete

Musical Score Appendix

MATEJ KUBEŠ 32

Spravodajstvo – udalosti v oblasti cirkevnej hudby

Reporting – Events within the Scope of Church Music

AMANTIUS AKIMJAK 39

RESUMÉ – SUMMARY 40

Titulná strana: Organ v Kostole Povýšenia sv. Kríža v Ru-
žomberku; Rieger Orgelbau, 2011.

Front-page: Organ in the Church of Elevation of the Holy Cross
in Ružomberok; Rieger Orgelbau, 2011.

Photo: Anton Kulan

NA ÚVOD

Svätý Otec Benedikt XVI. dňa 11. októbra 2012 otvoril vo Vatikáne ROK VIERY. Jeho cieľom je opravdivé a nové obrátenie sa k Pánovi. Podrobnosti ohľadom významu a zmyslu tohto slávenia uviedol vo svojom apoštolskom liste Porta fidei – Brána viery. Liturgická slávnosť na Námestí sv. Petra vo Vatikáne sa konala 50 rokov od otvorenia Druhého vatikánskeho koncilu a počas nej zazneli nádherné liturgické spevy z posvätnéj hudby starej i novej. Svätý Otec vo svojom príhovore povedal: „Cirkev dnes ponúka ďalší Rok viery a novú evanjelizáciu nie preto, aby si pripomenula nejaké výročie, ale preto, že ich potrebuje ešte viac ako pred polstoročím!“ Po úvodnej procesii a speve na introit nasledovala intronizácia Svätého písma – toho istého exemplára ako počas koncilu – a lektúra Božieho slova z čítacieho pultu z koncilových čias. Zazneli úryvky z koncilových konštitúcií a odovzdanie posolstva Božiemu ľudu. Symbolizovali ho rôzne kategórie ľudí od vládných predstaviteľov cez vedcov, umelcov, ženy, deti, mládež, robotníkov po chorých, chudobných a trpiacich. Napokon Svätý Otec odovzdal zástupcom katechétov osobitné vydanie Katechizmu Katolíckej cirkvi, publikované pred 20. rokmi. Týmto aktom sa Rok viery začal vo Vatikáne a má sa preniesť do všetkých svetadielov, štátov, diecéz a farností sveta. V homílii sa Svätý Otec zameril na dve veľké udalosti: na koncil a na Rok viery. Svätý Otec hneď v úvode pozdravil prítomného konštantínopolského patriarchu Bartolomeja I., canterburského arcibiskupa Rowana Williamsa, patriarchov východných katolíckych cirkví a predsedov biskupských konferencií. Potom sa v príhovore pristavil pri dvoch pápežoch: Pavlovi VI., ktorý vyhlásil Rok viery v roku 1967, a Jánovi Pavlovi II., ktorý zveril ľudstvo Ježišovi Kristovi v jubilejnom roku 2000. Obaja horlivo ohlasovali, že Ježiš Kristus je stredobodom viery. Pokračovaním Ježišovho poslania v priestore a čase je Cirkev. Benedikt XVI. ďalej citoval vstupný koncilový príhovor pápeža Jána XXIII., v ktorom hovoril o ciele koncilu, ktorý nespočíva v diskusiách o tej či onej doktrinálnej téme, ale v predstavení učenia spôsobom zodpovedajúcim požiadavkám súčasnosti. Taktiež zdôraznil, že koncil zjednocovalo dynamické napätie spoločnej úlohy „umožniť zažiť pravdu a krásu viery v súčasnom svete bez toho, aby bola obetovaná požiadavkám súčasnosti a odtrhnutá od minulosti“! Svätý Otec prejavil túžbu, aby sa aj v tomto čase vzbudilo pozitívne napätie, túžba ohlasovať vieru bez zmätku a s konkrétnym a presným základom. Na to je potrebné „vrátiť sa k autentickému duchu koncilu a k jeho dokumentom, chrániť sa pred anachronickou nostalgiou a dať možnosť prijať novosť v kontinuite“. Koncil podľa Benedikta XVI. nevymyslel nič nové v oblasti viery, len ju chcel udržať živou a ďalej zdôraznil: „práve preto, že si konciloví otcovia boli istí vierou, mohli sa s dôverou otvoriť dialógu s moderným svetom“. V ďalších rokoch po koncile podľa pápeža, niektorí začali spochybňovať poklad viery, a tak v súčasnosti môžeme pozorovať na niektorých miestach aj „duchovné spustnutie“, prázdno, púšť. No práve „na púšti možno spoznať, čo je pre nás životodarné“. Podľa pápeža je aj dnes mnoho znamení, ktoré svedčia o smáde po Bohu a konečnom zmysle života. A tak ako na púšti, aj dnes sú potrební ľudia, ktorí ukazujú cestu svojím premeneným životom, sú „múdri pútnikmi, ktorí sa naučili umeniu života a môžu sa oň podeliť s bratmi“. Na záver príhovoru Svätý Otec povedal: „Nech je Rok viery púťou do púšte súčasného sveta, na ktorú si nevezmeme ani palicu, ani kapsu, ani peniaze, ani dvoje šiat, ale iba evanjelium a vieru Cirkvi!“ Hudobná subkomisia Liturgickej komisie Konferencie biskupov Slovenska chce mať tiež účasť na úlohe, ktorú nám dal v Roku viery Svätý Otec, a preto chce nanovo premyslieť koncilový dokument Sacrosanctum concilium a pokoncilovú inštrukciu Musicam Sacram, aby mohla aj prostredníctvom časopisu Adoramus Te pokračovať v obnove liturgického spevu a posvätnéj hudby na Slovensku tak, aby zažiarila pravda a krása posvätnéj hudby v súčasnosti bez toho, aby bola obetovaná požiadavkám súčasnosti a odtrhnutá od minulosti.

Amantius Akimjak

POZNÁMKY K SÚVISLOSTIAM FRANZA LISZTA A CIRKEVNÉHO HUDOBNÉHO SPOLKU PRI DÓME SV. MARTINA V BRATISLAVE

SYLVIA URDOVÁ

„... Prešporok má ešte stále najlepšie pripravené chrámové zbory; je to zásluhou špeciálnej ustanovizne, Cirkevného hudobného spolku, ktorý má dobré renomé po celej krajine...“¹
(Franz Liszt, v liste kňažnej Carolyne von Sayn-Wittgensteinovej z Viedne 13.4.1858)

Franz Liszt (22.10.1811 Raiding – 31.7.1886 Bayreuth) génius hudby 19. storočia a jeden z najslávnejších mužov kultúrnej Európy svojej doby, je spätý aj s dejinami cirkevnej hudby v Bratislave. Značná časť jeho návštev a pobytov v tomto meste súvisela s tunajším *Cirkevným hudobným spolkom pri Dóme sv. Martina* (*Kirchenmusikverein zu Sankt Martin, Pressburg*), ktorý sa staral o hudbu počas bohoslužieb v tomto chráme (dnes Katedrála sv. Martina). F. Liszta okrem jeho umeleckých záujmov interpreta a skladateľa spájal s Bratislavou aj osobný a priateľský kontakt s viacerými jej obyvateľmi a rodákmi. Väčšina z nich bola členmi tohto spolku a podieľala sa na jeho hudobných aktivitách.

Cirkevný hudobný spolok v Bratislave (*CHS*) od svojho založenia v roku 1833 až do svojho zániku v r. 1950 takmer 120 rokov výrazne obohacoval hudobnú kultúru v tomto meste.² Bol založený za účelom zabezpečovania hudby počas bohoslužieb v *Dóme sv. Martina* v Bratislave, ale svoje pôsobenie neskôr rozšíril aj o koncertnú činnosť v oblasti svetskej hudby. Spolok niekoľkokrát do roka organizoval verejné koncerty, tzv. akadémie. Zabezpečoval

hudobnú zložku podujatí konaných v Bratislave pri príležitosti rôznych výročí. Vzhľadom na vysokú úroveň ich zvládnutia ich možno považovať za predchodcov dnešných *Bratislavských hudobných slávností*.

CHS bol v 19. storočí najvýznamnejšou hudobnou inštitúciou v Bratislave a zohrával dominantnú úlohu v jej koncertnom živote. Mal spevácky zbor a orchester a od roku 1850 aj stále kvarteto. Pri spolku existovala hudobná škola, ktorá vychovávala jeho budúcich spevákov a inštrumentalistov.

V 19. storočí *CHS* počas liturgie často uvádzal diela figurálnej hudby v duchu viedenského klasicizmu. Významné miesto v jeho repertoári všeobecne mali diela J. N. Hummela, J. Haydna (napr. oratórium *Štyri ročné obdobia*), W. A. Mozarta, L. van Beethovena, a od 70-tych rokov aj diela F. Liszta a R. Wagnera, neskôr aj R. Schumanna. Počas celého storočia bola základom repertoáru spolku klasicisticko-romantická hudobná tradícia.

Franz Liszt sa stal čestným členom *CHS* v roku 1839. Spolok podporoval finančne a účinkovaním na koncertoch v jeho prospech. Mal kontakt s dirigentmi a členmi spolku a komunikoval s nimi aj otázky súvisiace s uvádzaním jeho skladieb v Bratislave (v 70-tych a 80-tych rokoch 19. storočia). Niekoľkých uvedených svojich diel duchovnej hudby v Bratislave sa zúčastnil aj osobne. Bolo to v rokoch 1873, 1883 a 1884.

Lisztovské pramene v pozostalosti Jána Batku (1845 – 1917) v Archíve hl. mesta SR Bratislavy

Súvislosti Franza Liszta a *CHS* v Bratislave dokumentujú aj zachované archívne materiály v *Archíve hl. mesta SR Bratislavy* z pozostalosti

¹ V „[...] Presbourg possede encore les choeurs d’église les mieux montés; ils le sont par un institute special: der Kirchenmusikverein, qui est en bon renom dans tout le pays. Ils ont exécuté la seconde Messe en ré de Beethoven, bel exemple que n’a encore pu suivre aucune eglise de la monarchie [...].” In: Franz Liszt’s Briefe gesammelt und herausgegeben von La Mara. Leipzig 1893 – 1905. Briefe an die Fürstin Carolyne Sayn-Wittgenstein. Bd.7. List z 13.4.1858.

² Predchodcom *CHS* bolo hudobné teleso *Kirchenmusikverein* (na čele s dirigentom a skladateľom Heinrichom Kleinom), ktoré v roku 1828 založili hudobníci, ktorí sa vyčlenili z Prvého spolku slobodných umelcov a profesorov (*Verein der Künstler und Sprachlehrer*) založeného v roku 1815.

jedného z najväčších obdivovateľov F. Liszta v Bratislave Jána (Nepomuka) Batku, ktorý v rokoch 1879 – 1917 pôsobil ako archivár mesta Bratislavy. Batka bol nadšeným propagátorom hudby F. Liszta a zaslúžil sa aj o jeho osobné návštevy v tomto meste, keďže Liszt prišiel do Bratislavy niekoľkokrát na Batkovo pozvanie (hlavne v 80-tych rokoch 19. storočia).

J. Batka počas svojho života zhromaždil bohatú zbierku dokumentov a predmetov podávajúcich cenné svedectvo o rôznych aspektoch doby. V svojom testamente ju odkázal (spolu s celým svojim hnutelným aj nehnuteľným majetkom) mestu Bratislava. V súčasnosti sú tieto dokumenty a predmety uložené v niekoľkých fondových a knižničných inštitúciách v Bratislave (*Archív hl. mesta SR, Mestská knižnica, Mestské múzeum, Galéria mesta*).

V *Archíve hl. mesta SR Bratislavy (AMB)* sa nachádza korešpondencia a písomnosti zo zbierky J. Batku v počte takmer 10 000 položiek, ktoré predstavujú vzácny zdrojový materiál pre poznávanie dejín Bratislavy v období 1867 – 1917. Jedinečnou súčasťou tejto časti Batkovej zbierky z hľadiska dejín hudobnej kultúry na Slovensku sú archívne dokumenty týkajúce sa Franza Liszta, ktoré sú samostatne vyčlenené. Pochádzajú z rokov 1830 – 1917. Sú to rôzne archívne materiály, korešpondencia týkajúca sa F. Liszta, fotografie, plagáty koncertov atď. Medzi nimi sú o.i. aj dokumenty súvisiace s postavením pamätníka Franzovi Lisztovi od Victora Tilgnera pred *Dómom sv. Martina*.

Korešpondencia týkajúca sa F. Liszta obsahuje 29 originálnych listov napísaných rukou F. Liszta, 11 kópií z rokov 1869 – 1886. Adresátni listov boli F. J. Schindler, dirigent *CHS* Karl Mayrberger, tajomník *CHS* Ján Batka, mestský farár a titulárny biskup Karl Heiller, ktorý bol tajomníkom *CHS*, a Antónia (Antoinette) Czechová-Batková, sestra Jána Batku. Väčšina adresátov týchto listov bola spojená s *CHS*. Listy okrem iného obsahujú komentáre F. Liszta k niektorým jeho skladbám, informácie o uvádzaní sakrálnych diel F. Liszta v podaní *CHS* v Bratislave, o zasielaní notového materiálu Lisztových skladieb do Bratislavy, o kontextoch kultúrneho života v meste atď.

Koncerty Franza Liszta v Bratislave v prospech Cirkevného hudobného spolku pri Dóme sv. Martina

F. Liszt koncertoval v Bratislave v rokoch 1820, 1822, 1839, 1840, 1874 a 1881. Prvý koncert deväťročného klaviristu F. Liszta – zázračného dieťaťa – v Bratislave v dome grófa Michala Esterházyho 26.11.1820 mal mimoriadny význam pre jeho ďalšiu medzinárodnú koncertnú kariéru a priniesol mu prísľub štipendia pre ďalšie vzdelávanie. Jeho posledné koncertné vystúpenie v Bratislave 3.4.1881 bolo v prospech postavenia pamätníka bratislavskému rodákovi skladateľovi Johannovi Nepomukovi Hummelovi. Liszt vtedy privesťoval do Bratislavy spoločne so svojim žiakom, ľavorukým klaviristom a bratislavským rodákom grófom Gézom Zichym, s ktorým uviedol *Rákoczyho pochod*.³

V súvislosti s *CHS* vystupujú do popredia hlavne Lisztove koncerty 26.1.1840 a 19.4.1874, ktorých výťažok bol venovaný *CHS*.

V nedeľu 26.1.1840 napoludnie sa v mestskom divadle v Bratislave konal vokálny a inštrumentálny koncert v prospech *CHS*, na ktorom účinkoval 28-ročný F. Liszt. F. Liszt prišiel do Bratislavy v období, kedy v Európe čoraz viac vzrastala jeho sláva geniálneho klavírneho virtuóza.⁴ Pricestoval sem z Pešti, po 24-hodinovej zastávke v Györi, kde mal koncert. Na tomto koncerte v Bratislave sa predstavil ako klavirista a dirigent. Súčasťou

³ S Bratislavou mali kontakty aj predkovia F. Liszta. Jeho starý otec Georg Liszt tu v rokoch 1790 – 1794 pôsobil ako učiteľ a hudobník, jeho otec Adam Liszt tu v rokoch 1790 – 1795 študoval na Kráľovskom katolíckom gymnáziu (*Regium archigymnasium Posoniense*), neskôr aj krátko na Kráľovskej filozofickej akadémii (*Academia Regia Posoniensis*).

⁴ F. Liszt v rokoch 1839 – 1847 rozvíjal svoju závažnú kariéru cestujúceho virtuóza, ktorá v dejinách interpretácie nemá obdobu. Umením svojej klavírnej hry triumfoval v mnohých metropolách a krajinách Európy od Východu na Západ. Jeho súčasníci spomínajú nielen Lisztove fenomenálne hudobné schopnosti, ale aj charizmatickú osobnosť. V spojení s nezameniteľným imidžom a vystupovaním fascinovali publikum a privádzali ho do vytrženia, aj po odchode z pódia. Básnik H. Heine v roku 1844 opísal hystériu, ktorú vyvolával klavirista Liszt, ako „*Lisztomániu*.“

tlačeného programu koncertu bola oslavná báseň v nemčine *Heimisches Gedenkemein* (voľne by sa dala preložiť ako *Nezábudka od rodákov*) na jeho počesť – ako suveníru na potešenie, kde je oslovený ako syn Apolóna ako aj Uhorska, ktorý v umelca vyrástol v Galii.⁵ Báseň uverejnili aj mestské noviny *Pressburger Zeitung* zo dňa 28.1.1840 a informovali o veľkej návštevnosti koncertu, ktorého výnos bol 727 zlatých. Liszt, ktorý predniesol koncertnú skladbu od C. M. Webera s orchestrálnym sprievodom CHS a variácie na tému z opery *Puritáni*, podľa *Pressburger Zeitung* hral „s obdivuhodnou bravúrou, silou a líbeznosťou a získal si, ako vždy, búrlivý potlesk a všeobecné uznanie.“⁶ Liszt prejavil svoju veľkorysosť v Bratislave aj viac ako mesiac pred týmto koncertom, keď výťažok zo svojho koncertu v bratislavskej redute 22. decembra 1839 venoval tunajším nemocniciam.

Na ďalší koncert v prospech CHS 19.4.1874 prišiel 51-ročný F. Liszt ako abbé. 9 rokov pred tým, 25. apríla 1865, vstúpil v Ríme v súkromnej kaplnke kardinála Gustáva Hohenlohea do duchovného stavu a 30.7.1865 tam prijal štyri nižšie stupne predkňazského svätenia (služobné rády): ostiárát, lektorát, exorcistát a akolytát. Koncert 19.4.1874 sa uskutočnil v bratislavskej mestskej sále reduty. Odznali na ňom aj 3 Lisztove diela. Concert pathétique pre 2 klavíry, ktorý s F. Lisztom predniesla jeho žiačka klaviristka grófica Sophie Menter-Popper, Legenda sv. Františka de Paul kráčajúceho na vlnách a Blahoslavenstvá z oratória *Christus*, ktoré interpretoval CHS, sólo spieval basista A. Strehlen. Koncert mal úspech a jeho výťažok bol viac ako 2855 zlatých.⁷

Franz Liszt na uvedeniach svojich duchovných skladieb Cirkevným hudobným spolkom v Bratislave

V oblasti uvádzania Lisztových cirkevno-hudobných kompozícií v Uhorsku do roku 1911 vystupovala Bratislava do popredia, keďže tu sa tieto diela stretávali s pozitívnym prijatím interpretov aj publika a ich uvádzanie malo znaky systematickosti, na rozdiel od iných miest monarchie, napr. aj Budapešti. Tieto diela prenikali do bratislavského hudobného života predovšetkým vďaka umeleckej práci CHS, v ktorého repertoári nachádzali svoje pevnejšie miesto od roku 1872. K najviac uvádzaným cirkevnohudobným kompozíciám F. Liszta týmto spolkom pri bohoslužbách v *Dóme sv. Martina* patrili jeho omše.

F. Liszt prišiel na uvedenia svojich duchovných kompozícií do Bratislavy – v roku 1873, 1883 a 1884 – v období, keď bol jeho život „na tretiny rozdelený:“ po roku 1869 nasledujúcich 17 rokov F. Liszt žil striedavo vo Weimare, Ríme a Budapešti. K cestovaniu medzi týmito tromi mestami pribúdali v tomto období aj Lisztove dirigentské cesty do ďalších miest v Európe. Liszt v tomto období precestoval ročne okolo 4000 míľ.

Prítomnosť F. Liszta na niektorých liturgických uvedeniach jeho *Ostrihomskej* a *Korunovačnej omše* v bratislavskom *Dóme* zvyšovala renomé CHS v umeleckých kruhoch aj mimo Bratislavy a vďaka nej prichádzali na tieto uvedenia ľudia a hudobníci aj z iných miest (napr. z Viedne, Heidelbergu, Budapešti). Korešpondencia F. Liszta v AMB svedčí o tom, že F. Liszt sa zaujímal o uvádzanie svojich diel v Bratislave a bol za to CHS a jeho dirigentom vďačný. *Ostrihomska omša* (*Missa solennis*) mala svoju premiéru v Ostrihome 31.8.1856 pod dirigentským vedením samotného skladateľa. F. Liszt ju napísal počas svojho pôsobenia vo funkcii dvorného kapelníka vo Weimare pre posviacku *Ostrihomskeho Dómu*.

V Bratislave prvýkrát zaznela 24.11.1872 (v *Dóme*), rok pred 40. výročím CHS, v interpretácii spolku pod dirigentskou taktovkou

⁵ „Ein Sohn Apoll's, gekeimt im Ungarlande, Von Gallien grossgezogen in der Kunst [...]“ In: báseň v programe koncertu 26.1.1840 v Bratislave. Uloženie: AMB, pozostalosť J. Batku, archívna škatuľa č. 21.

⁶ „[...] Liszt spielte [...] mit bewunderungswürdiger Bravour, Kraft und Anmuth, und erwarb sich wie immer stürmischen Applaus und allgemeine Anerkennung. [...]“ In: *Pressburger Zeitung* č. 8 / 1840 z 28.1.1840. Digitálna kópia prístupná na internete: <http://www.difmoe.eu/view/issue?ausgabe=8&content=Periodika&filename=1337-7442-1840-0000045&month=1&name=Pre%C3%9Fburger+Zeitung&title=Pre%C3%9Fburger+Zeitung&type=T&year=1840> [júl 2012].

⁷ Porov.: Orel, Dobroslav: František Liszt a Bratislava. In: Sborník Filosofické fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, ročník III., číslo 36. Bratislava 1925, s. 41.

Karla Mayrbergera. K. Mayrberger (1928 Viedeň – 1881 Bratislava) v rokoch 1869 – 1881 pôsobil ako dirigent CHS. Študoval právo, filozofiu a hudbu na konzervatóriu vo Viedni. Je autorom opery *Melusine* a hudobno-teoretických prác (*Lehrbuch der musikalischen Harmonik, 1878, Die Harmonik Richard Wagners, 1883*). Svoju *Ostrihomskú omšu* si F. Liszt v roku 1873 v bratislavskom *Dóme* vypočul dvakrát, na Veľkonočnú nedeľu 13. apríla a 23. novembra počas 41. slávností sv. Cecílie. Aj tieto uvedenia omše dirigoval K. Mayrberger.

Korunovačná omša (Missa coronationalis) mala premiéru v *Chráme sv. Mateja v Budapešti* pri príležitosti korunovácie cisára Františka Jozefa I. za uhorského kráľa 8.6.1867. Hoci uvedeniu omše predchádzali ťažkosti, Lisztovi po jej uvedení dávalo obyvateľstvo najavo svoje obrovské nadšenie. Franz Liszt pri kompozícii tohto diela musel zohľadňovať požiadavky objednávateľa, aby omša nebola príliš dlhá, ťažká a náročná z hľadiska obsadenia. *Korunovačná omša* patrí spolu s oratóriom *Kristus* (1867) k vrcholným Lisztovým skladbám 60-tych rokov 19. storočia.

V Bratislave – v *Dóme* – bola *Korunovačná omša* prvýkrát uvedená v roku 1874 pod taktovkou Karla Mayrbergera. V tomto bratislavskom chráme odznela o 10 rokov neskôr, 24.2.1884, pod dirigentským vedením samotného skladateľa. Bolo to počas pontifikálnej omše pri príležitosti 50-ročného kňazského jubilea titulárneho biskupa a mestského farára, kanonika a Lisztovho priateľa Karla Heillera (1811 Bratislava – 1889 tamtiež), ktorý pôsobil aj vo funkcii tajomníka CHS. F. Liszt sa v súvislosti so skúškou pred uvedením omše zmienil o dobrom nastudovaní diela.⁸ Po tejto liturgii napísal F. Liszt biskupovi K. Heillerovi list (26.2.1884 v Bratislave), kde mu vyjadril svoju vďačnosť a zmienil sa o dojatí: „Po vašom včerajšom požehnaní s hlbokým

dojatím opakujem verš: *‘Daruj svojim veriacim, s dôverou tá prosiacim, svätú milosť sedmorú.’*“⁹ F. Liszt navštevoval K. Heillera aj súkromne a veľmi si ho vážil.¹⁰

F. Liszt sa osobne zúčastnil aj prvého bratislavského uvedenia svojho oratória *Legenda o sv. Alžbete*,¹¹ ktoré sa konalo na Kvetnú nedeľu 18.3.1883 v budove mestského divadla. CHS dirigoval Joseph Thiard-Laforest, rodák z Podunajských Biskupíc (1841 – 1897 Bratislava), ktorý počas svojho 16-ročného pôsobenia na dirigentskom poste CHS v Bratislave (1881 – 1897) našťudoval a uviedol množstvo náročných diel cirkevnej a svetskej hudby. Komponoval cirkevnú hudbu, komornú hudbu a piesne.

F. Liszt sa zúčastnil aj na skúške tohto oratória. Uvedenie zarezovalo v bratislavskom kultúrnom živote a zúčastnili sa ho viacerí predstavitelia mesta. K pozitívnemu ohlasu diela zaiste prispel aj spevácky výkon sólistky CHS Fanny Kovátsovej (1853 – 1922).

Počas osláv Lisztovej storočnice v novembri 1911 v Bratislave bola v *Dóme* uvedená aj Lisztova *Korunovačná a Ostrihomská omša*. V tlačenom materiáli k týmto oslavám sa uvádzajú počty liturgického uvedenia týchto diel Cirkevným hudobným spolkom: v prípade *Korunovačnej omše* išlo o jej 42. uvedenie od roku 1874 (19.11.1911) a v prípade *Ostrihomskej omše* o jej 11. uvedenie od roku 1872 (26.11.1911). Počas osláv v *Dóme* odznelo 21.11. aj *Rekviem* pre mužský zbor (dirigoval Eugen Kossow), ktoré bolo 1. uvedením tohto diela v Uhorsku.

Týždeň po smrti F. Liszta sa v bratislavskom *Dóme* slávila za neho 7.8.1886 slávnostná zádušná omša (z iniciatívy CHS), počas ktorej CHS uviedol *Rekviem* od W. A. Mozarta.

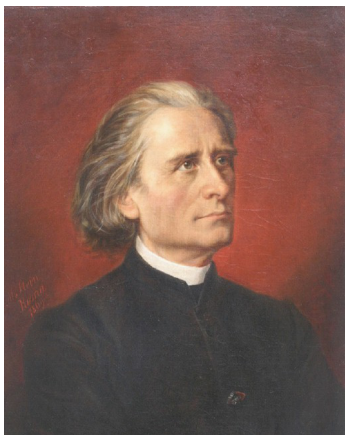
⁸ Z listu F. Liszta J. Batkovi 6.2.1884 z Budapešti. “[...]Sonntag 24ten Februar mit dem Zug, der in Pressburg 12 Uhr 48 eintrifft, komme ich. Bitte, keine Ceremonien zu machen und mich einfach im Hotel Palugay zu erwarten. Die Probe bestimmen Sie zu jedweder beliebigen Stunde des Nachmittags. In 50 Minuten können wir damit fertig sein, da die Krönungsmesse bereits gut einstudiert ist. [...]” Uloženie: AMB, pozostalosť J. Batku, archívna škatuľa č. 21.

⁹ „[...] Nach Ihrem gestrigen Segen wiederhole ich in tiefer Rührung den Vers: *‘Da Tuis Fidelibus, in Te confidentibus, Sacrum Septenarium.’* [...]” Uloženie: AMB, pozostalosť J. Batku, archívna škatuľa č. 21.

¹⁰ Porov. kópia listu od F. Liszta Antónii Czechovej-Batkovej z 9.2.1884 (Budapešť). Uloženie: AMB, pozostalosť J. Batku, archívna škatuľa č. 21.

¹¹ Skladba vznikla v roku 1864. Text, ktorého autorom je Otto Roquette, bol inšpirovaný šiestimi freskami nemeckého maliara Moritza von Schwind vo Wartburgu. Zachytávajú scény zo života svätice (1207 – 1231).

Stein, M. von: Portrét Franza Liszta ako abbého, 1869.
Uloženie: Galéria mesta Bratislavy, sign. A 612.
Foto: Alexander Papp ml.

Plagát koncertu 19.4.1874 v prospech Cirkevného hudobného spolku v Bratislave, na ktorom účinkoval F. Liszt.
Uloženie: AMB, pozostalosť J. Batku, archívna škatuľa č. 21.
Foto: Alexander Papp ml.

V Bratislave skladby F. Liszta v 19. storočí uvádzal aj *Bratislavský liedertafel* (*Pressburger Liedertafel*), ktorý v 80-tych rokoch interpretoval napr. *Psalm 18*, *Der Sonnenhymnus des heiligen Franziskus von Assisi* atď. Bol to mužský zbor a zameriaval sa najmä na svetskú hudbu. Bol odnožou CHS. Založil ho Th. Eddlis v roku 1856 a jeho zbormajstrom bol aj K. Mayerberger.

Diela Franza Liszta v období do roku 1911 zaznievali v Bratislave predovšetkým v podaní

tunajšieho *Cirkevného hudobného spolku* pri *Dóme sv. Martina*. Okrem duchovných kompozícií to boli napr. aj niektoré symfonické básne. Aj vďaka hudobným aktivitám tohto spolku tak mohlo skladateľské dielo F. Liszta a jeho osobnosť pozitívne ovplyvňovať dynamiku hudobnej kultúry v Bratislave a prispievať k rozvoju progresívnych umeleckých tendencií v tomto meste v poslednej tretine 19. a začiatkom 20. storočia.

Použitie historické pramene:

Archívna pozostalosť Jána Batku (Johann Nepomuk Batka).

Archív hl. mesta SR Bratislavy.
Pressburger Zeitung (1764 – 1929) – digitálne kópie prístupné na internete: <http://www.difmoe.eu/view/issue?ausgabe=8&content=Periodika&filename=1337-7442-1840-00000045&month=1&name=Pre%C3%9Fburger+Zeitung&title=Pre%C3%9Fburger+Zeitung&type=T&year=1840> [júl 2012].

Použitá literatúra:

Franz Liszt a jeho bratislavskí priatelia. Práce z konferencie konanej 5. októbra 1973 v Bratislave. Ed. Zdeněk Nováček. Bratislava 1975.

Franz Liszt's Briefe gesammelt und herausgegeben von La Mara. Leipzig 1893 – 1905, 8 Bde.

HORVÁTH, Vladimír – HOLUBICOVÁ, Helena: *Cirkevný hudobný spolok v Bratislave 1830 – 1850. Inventár*. Slovenská archívna správa Bratislava 1971.

KALINAYOVÁ, Jana – TAUBEROVÁ, Alexandra: *Tradície pestovania hudby v Dóme sv. Martina v Bratislave*. In: *Pamiatky a múzeá*, 2/1991, s. 9 – 10. Bratislava.

LENGOVÁ, Jana: *Hudba v období romantizmu a národno-emancipačných snáh (1830 – 1918)*. In: *Dejiny slovenskej hudby*, ed. O. Elschek. Bratislava 1996, s. 195 – 242.

OREL, Dobroslav: *František Liszt a Bratislava*. In: *Sborník Filosofické fakulty Univerzity Komenského v Bratislave*, ročník III., číslo 36. Bratislava 1925.

TAUBEROVÁ, Alexandra: *Ján Nepomuk Batka a jeho zbierka hudobnín*. Bratislava 1995.

TAUBEROVÁ, Alexandra: *Johann Nepomuk Batka. Auswahl aus der Korrespondenz*. Bratislava 1999.

WALKER, Alan: *Franz Liszt. The Virtuoso Years, 1811 – 1847*. Vol. 1. New York 1987.

WALKER, Alan: *Franz Liszt. The Final Years, 1861 – 1886*. Vol. 3. New York 1996.

MEDZI KULTOM A KULTÚROU EURÓPSKE PERSPEKTÍVY LITURGIE PO ROKU 2000

MARLENE WARTENBERGOVÁ

V roku 2010 ubehlo 10 rokov od avignonského zasadania CIMS (Consotiatio Internationalis Musicae Sacrae – Pontificio Instituto di Musica Sacra), na ktorej sa za Spoločnosť duchovní hudby zúčastnili Jaroslav Eliáš a Pavel Svoboda. Nazdávam sa, že neuškodí znovu pripomenúť prejav vtedajšej predsedkyne Hudobnej rady pri Rade Európy Marlene Wartenbergovej.

Jiří Kub

(Z časopisu Psalterium č. 5/2010, s. 1, 2, 5, 6 so súhlasom redakcie preložil Mário Sedlár)

**Vaša Excelencia, pán prezident,
dámy a páni.**

Je pre mňa veľkou ctou, že tu, v tomto kultúrou predchnutom prostredí pápežského paláca, môžem predniesť na našom generálnom zhromaždení niekoľko názorov k európskemu hudobnému vývoju.

Spojenie tém vychádza z úloh Európskej hudobnej rady a zjednotenia národných komitétov európskych kultúrnych regiónov ako aj niekoľkých európskych hudobných organizácií a združení medzinárodných hudobných rád. Úlohou Európskej hudobnej rady je prispievať svojou sieťou k vytváraniu spoločenského vedomia, to znamená k vytváraniu primeraného postavenia hudby v spoločnosti. Hranice tejto úlohy siahajú od autorského práva cez hudobné databanky až k sympóziám o hudbe v multikultúrnej Európe, výmene informácií napr. o Európskych podporných programoch a zaistenie ich riadneho fungovania. Od 1. 1. 2000 sa sídlo Európskej hudobnej rady v Bonne, kde je našim hosťiteľom Generálny sekretariát Nemeckej hudobnej rady. Finančnú podporu zaisťuje štátny minister pre záležitosti kultúry a médií Dr. Michael Naumann, ktorý je relatívne novou tvárou na politickej scéne Spolkovej republiky.

Rozoberať liturgickú tematiku a tému Európa čisto objektívne nie je možné bez akejkoľvek spätnej väzby s osobným náboženským a prípadne i politickým presvedčením. Nasledujúci príspevok teda bude obsahovať i subjektívne hodnotové predstavy a osobné skúsenosti, ktoré však budú zreteľne označené.

Predbežné poznámky

Ak si necháme pred našim vnútorným zrakom premietiť pohnutú dobu avignonských

pápežov, budeme v pokušení označiť ju za európskejšiu, než je doba dnešná. Aj keď dopravná situácia bola nepomerne obtiažnejšia, nebola komunikácia medzi poprednými európskymi umelcami horšia. Duchovná popolitost v jednej spoločnej latinskej kultúre bola ešte samozrejmosťou, vnímavosť elity ešte nenarušoval žiadny primitívny predrasitický nacionalizmus. Nie je náhodou, že sa v tej-to hrdej a optimistickej dobe vyspelého neskorogotického stredoveku, známeho ako „ars nova“, vyvinula z doposiaľ oddelených a prípadne spoločných častí forma svätej omše, ktorá vtedy ešte tvorila stred všetkého života. *Ordinarium missae*, prípadne „*Le Commun*“ ako úplne nová hudobná veľforma vo vtedy ešte mladom polyfónnom umení, bola nazvaná omšou (Missa). Je to hudobná výrazová forma, ktorá vyšla z liturgie a bola pre ňu určená, pre tú liturgiu, pre ktorú až do dnešnej doby hľadali všetky štýly a kompozičné techniky zodpovedajúci výraz, a to zďaleka nielen v Európe.

Neodmysliteľným formujúcim predpokladom pre vznik týchto majstrovských diel, ktoré môžeme označiť za znejúce katedrály európskej kultúry, bol a stále je, aktuálny, všeobecne záväzný *Ordo* (poriadok) liturgie. Kto chce vystopovať živú závislosť kultového poriadku a kultúrneho výrazu minulých šiestich storočí, nemôže voliť lepšiu cestu, než skladateľskou záhradou histórie zhudobňovania omšového ordinária. Z tejto perspektívy neexistuje pre našu tému príľahavejšie mesto, než práve Avignon, jedno z miest kultúry roku 2000.

1. Európa včera a dnes

S pomalým prekonávaním egocentrického pohľadu národných štátov a s ťažkosťami pokračujúcou európskou integráciou padajú

našťastie mnohé prekážky a hranice. Zároveň však je možné pozorovať v európskej spoločnosti posilňovanie odstredivých kultúrnych tendencií. Podporuje sa tvorba kultúrnych ník a nových get, postupné straty kultúrnych súvislostí, čo môžeme len lutovať. Tento trend neplatí len pre sociálne a vzdelávacie systémy, dôchodkové poistenie, zmysel pre občiansku spoločnosť a nadregionálne úlohy v oblasti právnych a bezpečnostných otázok, ale zasahuje aj do oblasti zodpovednosti štátu a spoločnosti ako takej. Dochádza k provincializácii a komunalizácii ako reakcii na otvorenosť hraníc, koniec-koncov je možné pripomenúť neskorostredovekú paralelu tejto situácie. Z ľudu sa stalo obyvateľstvo.

2. Význam hudobného vzdelania v Európe

Napriek všetkým, už od Platóna známym poznatkom o dlhodobom spoločensko-ekonomickom význame múzicko-hudobnej výchovy, sa v Európe stále viac štát aj spoločnosť sťahujú zo svojej zodpovednosti. Zoškrťáva sa hudobná výchova na všeobecne-vzdelávacích školách, úplne vypadáva alebo je aspoň vyučovaná nekompetentne. Hudobné školy sa buď zatvárajú, alebo musia byť financované tými rodičmi, ktorí ešte o hudobnú výchovu svojich detí prejavujú záujem. To ešte viac prehľbuje kultúrnu priepasť medzi bohatými a menej majetnými, a to zjavnejšie, než môžu vyjadriť iné symboly materiálneho bohatstva. Rovnosť šancí v prístupe k hudobnej výchove už nie je dodržaná. Deti a mladiství sú ponechaní viac-menej sami sebe a majú stále menej možností osvojiť si, a to nezávisle na sociálnom kontexte svojich rodín, hudobné vzdelanie, a tým aj schopnosť orientácie v hodnotách. Nemilosrdná ignorácia politikov si tak pod sebou bezstarostne ukrajuje konár, na ktorom sedí.

To, že hudobná výchova, a to nie len výchova k hudbe, ale ešte viac výchova hudbou, je výchovou duchovne a duševne rozvinutého človeka, sa v takzvanej vysokej európskej politike vôbec neberie na vedomie. Výchovné obzory antiky a západu, ktoré boli razené *septem artes liberales*, boli medzitým dôkladne zabudnuté a zároveň s nimi aj povedomie o

hudbe v matematicko-filozofickom kontexte (quadrivia).

3. Neschopnosť hudobnej orientácie

V dnešnom európskom spustošenom hudobno-kultúrnom povedomí musí nakoniec nutne stroskotať jednotlivé subjektívne návrhy hudobnej estetiky. Takzvaná vážna hudba hľadá zúfalo výraz absolútna, ale bez obecnej orientácie a spoločnej reči márne.

4. Účelové kultúrne odcudzenie v interpretačnej praxi

Trh historizujúcej interpretačnej praxe starej a najstaršej hudby, ktorá prišla o svoj kontext, sa zameriava sám na seba. Kultová hudba minulých storočí je pri tom pitvaná na operačných stoloch najrôznejších workshopov, bez toho, aby zároveň bola objavená jej duša. Odbytoví a marketingoví manažéri priemyslu zvukových nosičov z dôvodu odcudzenia predložiť najvútornejšiu hudbu všetkých svetových náboženstiev ako príkrm k pocitu dobrej pohody. Aj gregoriánsky chorál, vlastná liturgická hudba rímskokatolíckej cirkvi, bol objavený ako „ezoterický sound“ a premenený na trhový tovar. Keby existovalo časovo neobmedzené autorské právo, boli by tieto nahrávky a nosiče prenasledované ako pirátske pre hrubé porušenie práv osobnosti a toto poškodenie by bolo stíhané podľa súčasných nariadení a nárokov na náhradu škody. Neexistencia takéhoto práva však nič nemení na morálnom hodnotení takejto praxe.

5. Druhý vatikánsky koncil a jeho závery

Ak sa dnes pýtame na perspektívy tohto kultúrneho fenoménu a dnešného stavu kresťanskej bohoslužby, alebo, lepšie povedané, na *Cultus Divinus* v Európe, narážame na otázku, ako to vyzerá so skôr negatívnym vývojom neusporiadaných vzťahov medzi kultom a kultúrou. Ten, kto verí na nevyhnutnosť dejinného vývoja, sa bude asi menej zaujímať o vzájomné súvislosti a príčiny. Kto ale vychádza z vedomia zodpovedného, alebo naopak nezodpovedného spoluvytvárania dejín človekom, ten nemôže prehliadnuť, aké epochálne kultúrne dôsledky mal II. vatikánsky koncil, a to nielen

v Európe. Konciloví otcovia roky bojovali o múdru vyváženosť koncilových dokumentov, o spojenie kultu a kultúrneho kontextu, ktoré by zachovalo rešpekt k podstatnému. Spolu s rozvolňujúcimi tendenciami kultúrnej revolúcie roku 1968, ktoré boli podporované mediálne zainteresovanými vnútrocirkevnými skupinami, hierarchiou trpenými, bol však rozšírený tzv. „duch koncilu“, ktorý v záveroch koncilu nemá žiadnu podporu a často si s nimi naopak protirečí. A tak v európskej kultúre i v srdciach mnohých zanechalo ono široko rozšírené odmietnutie veľkej liturgickej hudby minulosti i prítomnosti stopy spustošenia a mnohým ľuďom odňalo kus ich duchovnej vlasti.

6. Cirkevná hudba ako kultúrny faktor

I pre človeka, ktorý sa necítil byť príslušníkom nejakej cirkvi, patrila znalosť zvukového výrazu liturgie k pevnému hudobnému súradnému systému, a tým nepriamo slúžila ku kultúrnemu uvedomeniu vlastného postoja. Už len kvantitatívne je kultúrny faktor cirkevnej hudby so svojimi zbormi a organistami aj v tých najmenších osadách dôležitým činiteľom, ktorý otvára aj tomu takzvanému prostému človeku z ulice, okná do kultúrnych dialok a spoločenských. Dnes ale musíme triezvo konštatovať, že dôsledky tejto pokoncilovej kultúrnej revolúcie ešte prevyšuje rozsahom ono všeobecne známe zosvetštenie, ktoré nastalo pred dvoma stovkami rokov. Obrazne povedané, bol opátsky chrám v Cluny druhýkrát strhnutý, tentokrát duchovne-liturgicky, tentokrát slepou a scestnou snahou vo vnútri samotnej cirkvi.

7. Latina ako kultúrny základ

Zatiaľčo dnešná globalizácia hľadá okrem iného i všeobecne záväzný jazyk, teologická nejednota v provinčnom jazykovom Babylone tej Una Sancta vzrastá. V rámci vzdelávacej politiky bola i latina a s ňou spojená hudba, zatlačená do múzea. Čoskoro sa asi bude musieť siahnuť pre medzinárodne navštevované bohoslužby k angličtine, čo bude s najväčšou pravdepodobnosťou doprevádzané stanovením určitých jazykových kvót v jednotlivých národných štátoch. Poľský kňaz

a hudobník Mizgalski dojímavo rozpráva o svojej päťročnej krížovej ceste v koncentračnom tábore Matthausen: „Ako podivuhodne usporiadavala latina život, bezpečnosť, lásku a bratstvo mnohých tisícov kňazov a rehoľníkov v koncentračných táborech! V tejto všetkým zrozumiteľnej reči sa modlili duchovní dvadsaťjedna národov pri najhorších prácach v poli a v lome. V tejto reči sa vzájomne utešovali, udeľovali trestancom všetkých národností rozhrešenie a podávali viatikum. A to všetko tajne, pred očami prenasledovateľov!“ Ak sa spýtame ktoréhokolvek ešte žijúceho duchovného – väzňa koncentračného tábora, ktorejkoľvek národnosti, čo mu dávalo odvahy vydržať a prežiť, odpovie: „Naša spoločná latinská modlitba, náš spoločný spev (pokiaľ bol povolený), *Credo ... in unam, sanctam, catholicam et apostolicam ecclesiam...*“. Gregoriánsky spev bol náš zásvätný chorál k životu aj k smrti. Vrucne sme spievali „Dona nobis pacem“ a keď k nám zavanul dym krematória, spievali sme odovzdane „In paradisum deducant te Angeli“. Potom sme boli jednotní in una oratione, in una lingua, in cantu sacro. A táto Lingua bola pre nás podľa slov poľského kardinála-prímasa na 1. zasadaní koncilu „... *validissimum vinculum unionis Ecclesie...*“ a môžeme dodať: „*etiam in carcere!*“.¹

Je zvláštne, že pápež Ján XXIII. je dnes tak ctený, ale jeho myšlienky, pokiaľ ide o liturgickú reč, sa neberú vážne. K 50. výročiu založenia Pontificio Instituto de Musica Sacra 8. 12. 1961 napríklad napísal: „... latinská reč je totiž, nehľadiac na to, že má byť uchovávaná vo vážnosti už pre ňu samu, viditeľné a krásne znamenie jednoty, lebo je najužšie spätá s posvätným spevom rímskej cirkvi. Ako ctihodný a vznešený jazyk, materský jazyk synov cirkvi, ktorého výraz sa ľahko prispôsobuje hudobným rytmom, je dôstojný a ľubozvučný. Skrýva v sebe v nesfalšovateľných slovách poklady

¹ Gerard Mizgalski: Myšlienky a výmena názorov k téme „Latina ako kultúrny jazyk národov“, Hans Lonnendonker, In caritate et veritate. Fr. Johannes Overath, spisy Allg. Cäcilien-Verband, Bd. 8, Saarbruecken 1973, str. 117.

pravdy a zbožnosti, v ňom je liturgia autorizovaná, a preto musí aj v budúcnosti zaujímať prvé miesto... Pri slávnostnej liturgii ako vo vážených katedrálach, tak i v malých vidieckych kostoloch patrí navždy latinskému jazyku domovské právo, žezlo kráľovské a vznešené panovanie.“²

8. Liturgia a duch doby

V dnešnej dobe prevláda márne pokušenie pritakaniu tým, ktorí žiadajú nahradenie kultu a kultúry okamžitou mediálnou šou. Nepožaduje sa obsah, ale zábava, namiesto potavy len opojenie. V dôsledku tohto javu je samozrejme potreba, aby podporila tieto na zovňajšok zamerané formy. V pravom náboženstve i kultúre, pokiaľ ich nechceme redukovať len na civilizáciu, neprevláda nikdy horizontálny smer pohľadu. Nevyhľadávajú vo svojej podstate väčšinový súd ani všeobecné plné porozumenie. Horizontálny antropocentrizmus sa nedvíha nahor, ale musí zostať plochý, a to v oblasti kultu i kultúry. Ale to, čo u kultúry vedie k ochudobneniu a zatrpknutiu, to riskuje v prípade kultu samotnú podstatu a existenciu.

Krčovitité pokusy upraviť sound zábavnej hudby tak, aby bola prijateľná pre liturgiu, končia v trápnosti, a nielen preto, že sa nedostáva hudobnej profesionality. Povrchnosť a svätuškárstvo sa prejavujú zvlášť tam, kde sa zvyškový pocit duchovnej neprimeranosti snaží z tejto hudby odstrániť ten agresívny stisk, to pravé z rockovej hudby, alebo tiež lascívny eros z hudby popovej, a tým odstraňuje z dobrej zábavnej hudby jej vlastné jadro, berie jej jej vlastnú podstatu tým, že mnohé kostoly sa cez deň ozvučujú pre umeniamilovních turistov vzácnymi a ušľachtilými dielami z Musica Sacra, zatiaľ čo pre živý kult sa nevynechá ani jedna hudobná banalita.

Excelencie, dámy a páni, dovoľte mi na tomto mieste môj osobný názor. Zo svojej hudobnej funkcie sa zúčastňujem častých hudobno-liturgických akcií aj na významných miestach a pred medzinárodným, často i nekatolíckym hudobným odborným svetom a musím doznať, že ako katolíčka často

neverím svojim ušiam a bývam vyvedená z miery.

9. Vízia

9.1 Kultúrna Európa

Ekonomické zjednocovanie Európy postupuje. Zjednocovanie politické síce na seba nechá ešte nejakú dobu čakať, ale prinajmenšom sa už realisticky približuje. Teraz potrebujeme mať vízie. Pritom by Európa mohla byť v koncepte kultúrnych kruhov a svetových regiónov kontinentom ľudskosti. Jej klasická humanistická a kresťanská minulosť ponúka k tomu tie najlepšie predpoklady.

9.2 Európska hudba ako kultúrny export

Pri všetkom rešpekte k mimoeurópskym, a to i tým vyspelým kultúram, nemôžeme zakryť uši pred tým, že európske durové a molové tóniny dobyli svet. Tak podivuhodne, ako sa vojenská logistika (napr. cesty, komunikačné prostriedky, plánovanie a nasadenie zdrojov) antickej rímskej svetovej ríše stala nedobrovoľnou štafetou pre šírenie evanjelia, mohol by sa stať i svetový trh západnej populárnej hudby pôdou pre potenciálny záujem o všetky poklady našej hudobnej kultúry. Kto by chcel pochybovať o tom, že tóny Johanna Sebastiana Bacha, Ludwiga van Beethovena a Wolfganga Amadea Mozarta patria dnes už dávno ku kultúrnemu majetku väčšiny aspoň trochu vzdelaných Japoncov, Číňanov a Kórejcov? Toto hudobné bohatstvo Európy, ktoré vlastne vyrástlo z kultu, je veľmi pravdepodobne najoblúbenejší, najmierotvornejší a z hľadiska porozumenia medzi národmi najefektívnejší exportný tovar nášho kontinentu. Bez európskej hudobnej kultúry by sa tiež nemohol uskutočniť plodný kultúrny zmiešavací proces v Severnej a Južnej Amerike. Zdá sa, že na tomto kontinente je význam hudby ako vedúca, ale i potenciálne zavádzajúca fascinácia, intuitívne viac vnímaný.

9.3 Zvláštna zodpovednosť cirkvi

Tvárou v tvár súčasnému rozšíreniu technického ozvučenia hudobnými konzervami vzrástla cirkvi nová zodpovednosť. Bohoslužba je posledným miestom, kde je ešte priemerný

² Tamže, s. 120.

súčasník vyzývaný, aby sám spieval, samozrejme za predpokladu, že už sa tam neza-býval mediálne sprostredkovaný sound mŕtvej hudby. Mŕtvej preto, že je narozdiel od hudby prevádzanej živým človekom len zvukovou reprodukciou hudby skôr nahranej. Spoločný spev rôznych vekových skupín a generácií však predpokladá dlhodobú tvorbu repertoáru. Preto vyžaduje aj ľudový bohoslužobný spev obozretnú nadregionálnu starostlivosť a žiadne krátkodobé lokálne či módné výstrelky, aby vôbec mohla spoločná kultúra vzrastať a stávať sa tradíciou. V tejto oblasti môžu konštruktívne spolupracovať školy a cirkvi v zmysle hudobného a liturgicky-kultúrneho vzdelávania. Toto poňatie vzdelávania je nutné rozšíriť ešte o ďalšie, už zmienené a hlbšie zasahujúce personálne relevantné rozmery.

9.4 Hudba – kľúč k duši

Len ľudská duša dokáže dešifrovať správu obsiahnutú v hudbe. Indiskrétnemu prístupu rozumu sa otvára len povrchne. Táto správa je vo svojej podstate diskretná a v mnohom i individuálna. To platí ako pre darujúceho, tak pre obdarovaného. Ako čisto duchovne-duševná vonkajšia forma človeka je často nepochopeným mostom k nehmotnému svetu, k Logu v zmysle Jánovho evanjelia. Kresťanská bohoslužba, božský kult, je preto bez hudby, ba i bez svojho vlastného hudobného štýlu, nemysliteľná. Bolo teda jedine správne, že pápež Pius X. Započal svoj veľký program „všetko obnoviť v Kristovi“ práve liturgickou hudbou. Jeho reformné dielo našlo svoje završenie v liturgickej konštitúcii II. vatikánskeho koncilu.

V dobe, v ktorej sú technické a kombinátorické schopnosti, to znamená prirodovedné časti nášho mozgu, požadované a podporované tak ako nikdy predtým, dostáva náboženstvo a jeho hudba stále viac novú úlohu: zdôrazňovaním múzicko-intuitívnych a esteticko-filozofických zložiek uchovať človeka v celom jeho človečenstve vyvážené a zdravo. Inak tu existuje nebezpečenstvo, že sa už čoskoro stane otrokom svojich už plánovaných monštruózných biorobotov, že sa stane len zasmušilým konzumentom. Ale tam,

kam sa do tajomnej zeme nikoho, do krajiny psychosomatickej duševnej súhry, prelínajú ľudskej schopnosti tvoriť, tam preniká jedine hudba a viera v Boha.

9.5 Krása hudby a liturgický poriadok

Pokiaľ je pravda, že hudba je odleskom jedinej vyššej skutočnosti, budú všetci tí, ktorí v Cultu Divinu (v tomto za pozemskými znameniami skrytom stretnutí s Bohom Stvoriteľom) rozpoznajú prapôvod bytia, hľadať s najväčšou oddanosťou a pozornosťou maximum hudobnej krásy liturgickej formy a nebudú sa vyhýbať námahe dlhého učenia vzdelávania.

Skutočne veriaci kresťan bude musieť stále znovu objavovať školu krásy a čím je vyššia jeho cirkevno-apoštolská zodpovednosť, tým viac ju bude potrebovať. Ani funkčnosť, ani účelové myslenie nie sú cestou a výrazom lásky, ako nám to už predviedla Mária Magdaléna, nie náhodou patrónka tejto zrelou krásou obdarenej krajiny *Provence*.

9.6 Kult, kultúra a umenie sláviť

Kto iný, ak nie cirkev, by mohla opäť Európe ukázať umenie a zmysel vnútorného a vonkajšieho slávenia. Veď veľkonočná viera sa diskusiami a polemikami sprostredkovať nedá, ale musí byť živá a schopná precítenia. Slávnosť ale nemôžeme v najvlastnejšom slova zmysle „konať“. O to viac potrebuje slávenie tak objektívny podnet, ako aj rámeč, ktorý až vlastne umožňuje meradlo a proporcie. Priebeh roka bez cirkevného poriadku meria každú slávnosť jej obľúbenosťou. Vianočné „príslušenstvá“, vystavené v európskych obchodoch už od konca septembra dokumentujú dokumentujú stratu kultúrneho vedomia a zmyslu pre bohatstvo a odlišnosti kultového poriadku. Sláviaca obec alebo skupina slávi bez bez kultového zreteľa len sama seba, miesto aby si uvedomila či najširšiu svetovú spoluúčasť na tej istej radosti. Táto strata zreteľa sa ukázala napríklad minulú sobotu (14. 10. 2000, pozn. red.) na celosvetovom dni hospicového hnutia. S pocitom neobvyklého šťastia sa spievalo všade na charitatívnych ekumenických koncertoch Händelovo

„Hallelujah“ z „Mesiáša“ vo zvláštnom vedomí v tej chvíli celý svet objímajúceho spoločenstva. Kto si však pri tejto „vysokej“ a navonok prejavenej duchovnosti uvedomil, že každý nedelný Introitus a celý liturgický poriadok gregoriánskeho Propria by mohol byť permanentným výrazom tohto celý svet objímajúceho spoločenstva cirkvi?

Ak je niečo nepovinné – ad libitum – nemusí to byť vždy bezpodmienečne dôvodom k radostnému nerešpektovaniu. Je to tiež sloboda k záväznosti. Práve záväznosť v poriadku tvorí spojenie s celkom. Neprekonateľne sa to prejavuje v najväčšom hudobnom umeleckom diele Západu, v cyklickom kolektívnom umeleckom diele Officia, spievanej Biblii pre každú hodinu, pre každý deň po celý rok. To je hudobné bohatstvo, na ktorom a pri jeho vytváraní vyrástla európska kultúra.

9.7 Kult ako motor kultúry

Už v aktuálnych zárodkoch budúcej európskej ústavy započal zápas o jej celkového ducha. Pre karolínske jadro Európy, t. j. pre prvých šesť zakladajúcich štátov, predložil už Karol Veľký pre rozvoj Európy rozhodujúcu osnovu vo forme spoločného kultového poriadku so zreteľom k rímskemu „usu“. Ešte dnes dosahuje cirkev každý týždeň k viac ľuďom, než všetky ostatné spoločenské spolky a organizácie dohromady. Možno, že by mohla ešte dnes objavením svojej spoločnej kultovej Musica Sacra (teda domácej európskej cirkevnej

hudby) včas nastúpiť so staronovou víziou uvedomelého európskeho uhla pohľadu proti šíreniu frustrácie z európskej únavy, a tým sa opäť o kus priblížiť skutočnej vôli koncilu. Kult bol odjakživa stimulátor kultúry, a aby sme zostali pri tomto prirovnaní, dnes sa zdá, že má buď vybitú batériu alebo, že sa jedná dokonca o nepodarok.

Dovoľte mi, aby som uzavrela niekoľkými tézami, ktoré vyplývajú z vyššie povedaného.

10. Záverečné tézy

Európa nebude existovať ako vážne mienená jednotka, a to i z politického hľadiska, bez spoločnej kultúry.

Európska kultúra nebude už v budúcnosti existovať bez spoločného kultu ako spájajúceho prvku.

Kult bude bez sebou samým vytvorenej a sebe vlastnej veľkej hudby aj naďalej strácať svoju príťažlivosť a splnie do ťažko zrozumiteľného rituálu uzatvoreného v neatraktívnom gete.

Európske poňatie liturgie je súčasťou medzinárodnej mierovej politiky, Európa nie je len politická a ekonomická opcia, ale existenciálny imperatív medzinárodnej mierovej politiky. Na to sa nesmie pri presadzovaní materiálnej tematiky zabúdať.

Cirkev v Európe má svojim verejným kultovým konaním veľkú historickú zodpovednosť.

K NOVÉMU DIREKTÓRIU PRE KANTOROV

RASTISLAV PODPERA, PhD.
HUDOBNÁ SEKCIA LK KBS

Z iniciatívy členov Hudobnej sekcie Liturgickej komisie KBS vznikol v priebehu rokov 2010 – 2011 súpis vhodného repertoára omšových spevov na introit, offertorium a communio, publikovaný v časopise Adoramus Te pod názvom „Direktórium pre kantorov“¹ (DPK). V súčasnosti je už kompletne dostupný na internete.² DPK je určené osobám zodpovedným za výber spevov do liturgie, teda predovšetkým kantorom a vedúcim chrámových zborov, na mnohých miestach tiež organistom a kňazom. DPK zostavené na základe analýzy liturgických textov nahrádza doterajšiu tabuľku piesní na konci direktória, ktoré každoročne vydáva Spolok sv. Vojtecha.³

Dôvody vzniku Direktória pre kantorov

Nielen spevy ordinária, ale aj tzv. procesiové spevy omše majú svoje pravidlá. Pri výbere spevov sa riadime Všeobecnými smernicami Rímskeho misála (VSRM), kde sú tieto pravidlá presne formulované; zároveň ponúkajú dostatočnú možnosť uplatnenia variability a tvorivosti. V liturgickej praxi však prevažuje opak: buď jednotvárnosť, alebo ak tvorivosť, tak v podobe bezbrehého výberu spevov založeného na náhodilosti alebo osobnej či miestnej popularite.

Zodpovedný výber procesiových spevov omše nie je vecou náhody, tým menej hitparádou. Navyše, ako problematická sa javí aj spomínaná jednotvárnosť. Tá existuje spravidla v dvoch formách. Prvou je obmedzovanie sa na úzky okruh piesní, ktorý sa vo farnosti z roka na rok – možno po celé desaťročia – ustavične opakuje. Druhá forma jednotvárnosti súvisí s tabuľkou piesní JKS, ktorú kantori spoľahlivo nachádzali po vyše tri desaťročia na konci direktória. Tabuľka odporúčaných piesní sa pre mnohých stala „záväznou“ a nenahraditeľnou pomôckou v ich liturgickej službe. Jej obsah však zďaleka nevyužíval bohatstvo nášho kancionála a spravidla sa obmedzoval na výber jednej piesne k jednému liturgickému úkonu, bez ponúknutia alternatív. Analýza textov misála, lekcionára a Jednotného katolíckeho spevníka navyše poukázala na existenciu mnohých vhodnejších piesní než uvádzala tabuľka v direktóriu.

Tieto súvislosti chápe čoraz viac kantorov, najmä od času, kedy sa v slobodných podmienkach pre nich konajú školenia a kurzy, na ktorých kantori hlbšie poznávajú ducha liturgie a teóriu liturgickej hudby. Rešpektovanie tradičnej tabuľky v direktóriu sa pre liturgiu znalejších stalo kontraproduktívnym a aj ich hlas „zdola“ sa zaslúžil o to, že vzniklo DPK. Nebolo by totiž riešením odstrániť staré, a neponúknuť nové a lepšie. Tabuľka v direktóriu splnila svoju historickú úlohu. V čase určitého provizória po zavedení liturgickej reformy bola potrebnou, hoci zjednodušenou a málo dôslednou pomôckou pre výber spevov. Ani dnes, po mnohých rokoch od Druhého vatikánskeho koncilu, sa bez výberu odporúčaných spevov nezaobídeme. Stále totiž nemáme pokoncilový kancionál, kde by bolo liturgické využitie jednotlivých piesní jasne stanovené a tak nutne používame JKS z roku 1937, pričom liturgický zmysel niektorých omšových spevov sa odvtedy čiastočne zmenil.

¹ DPK pre svoj veľký rozsah nebolo v časopise Adoramus Te publikované v kompletnej podobe, ale iba spevy pre aktuálny liturgický rok. V čísle 1/2011 Velkonočné trojdnie a Velkonočné obdobie v roku A. V čísle 2/2011 slávnosti a sviatky Pána a svätých v roku A. V čísle 3/2011 Adventné a Vianočné obdobie v roku B. V čísle 4/2011 Pôstne obdobie v roku B.

² www.spevník.sk/1dpk.htm. Spevník.sk je oficiálnou webstránkou Liturgického spevníka a informácií o úradných aktivitách v oblasti liturgickej hudby pod gesciou Hudobnej sekcie Liturgickej komisie KBS.

³ Tabuľka odporúčaných piesní Jednotného katolíckeho spevníka, pôvodne pod názvom „Poriadok piesní JKS na jednotlivé nedele a sviatky liturgického roka“, bola publikovaná v direktóriu v nezmenenej podobe od 70. rokov do roku 2011.

Obsah Direktória pre kantorov

DPK je systematickým súpisom vhodného repertoára procesiových spevov, t.j. úvodného spevu, spevu na prípravu obetných darov a spevu na prijímanie, výnimočne aj spevov na iné časti liturgie (najmä vo Velkonočnom trojdní). Charakteristika tohto súpisu v skratke:

- usporiadanie podľa liturgických slávení v poradí ako sú v misáli,
- pri každom slávení hlavná myšlienka omše pochádzajúca z evanjelia, vhodná spravidla pre všetky procesiové spevy,
- rozlišovanie rokov A, B, C,⁴
- znenie textov predpísaných antifón na introit, offertorium a communio z Rímskeho misála, Graduale Romanum a Graduale simplex,⁵
- týmto témam zodpovedajúce spevy v slovenskom a latinskom jazyku,
- rozmanitosť hudobných foriem a druhov,
- rozmanitosť hudobných prameňov,
- spevy zoradené abecedne podľa názvu a podľa spôsobu predvedenia: najprv spevy s možnou účasťou ľudu, za nimi zborový repertoár (vrátane gregoriánskeho chorálu).

Z hľadiska hudobných druhov tvoria obsah DPK najmä:

- a) klasické latinské antifóny (s príslušnými žalmami)⁶ zo spevníkov gregoriánskeho chorálu,
- b) slovenské antifóny resp. kvázi-antifóny (s príslušnými žalmami) z existujúcich spevníkov i doposiaľ nepublikované,

- c) strofické piesne a hymny – takisto staré i nové,
- d) zborové spevy – viachlasné motetá, chorály, kánony, – aby sa využilo čo najviac z bohatstva posvätnéj hudby v úzkom súvisе s liturgickými textami.

Repertoár v DPK pochádza zatiaľ z týchto prameňov:

- a) Antifóny a duchovné piesne (SSV, 2011),
- b) A svetlo večné nech im svieti (Spišská Kapitula, 1996),
- c) Benedikcionál (SSV, 2007),
- d) Jednotný katolícky spevník (SSV, 2006),
- e) Liturgický spevník III (Cantate, 1993),
- f) Spevy a modlitby z Taizé (Lux, 2001),
- g) Zhudobnené večery na nedele a sviatky (Spišská Kapitula, 1997),
- h) notová príloha časopisu Adoramus Te,
- i) nová tvorba slovenských antifón a piesní publikovaná na Spevník.sk.

Prínos Direktória pre kantorov

Prínos možno zhrnúť takto:

- 1) DPK ponúka praktický a pritom dôsledný návod na uskutočnenie VSRM v otázke procesiových spevov.
- 2) Je výsledkom podrobnej analýzy a konfrontácie textov piesní, antifón a zborových skladieb s textami v liturgických knihách.⁷
- 3) V duchu VSRM sa neobmedzuje na pieseň, ale otvára sa voči variabilite foriem a druhov liturgickej hudby.
- 4) Pri výbere piesní ponúka viac možností, teda nevnucuje na každú príležitosť len jed-

⁴ Vzhľadom na to, že DPK pracuje aj s textami evanjelia, prináša detailnejšie rozlíšenie vhodných spevov v trojročnom cykle, na rozdiel od Rímskeho misála a graduálov, ktoré roky A, B, C spravidla nerozlišujú.

⁵ Zostavovatelia DPK pracovali s týmito liturgickými knihami a príručkami: Ordo cantus missae (Lib. Editrice Vaticana, 1987); Graduale Romanum (Solesmis, 1979); Graduale simplex (Lib. Editrice Vaticana, 1975); Rímsky misál (2001); lekciónár; Osobitné obrady na Veľký piatok, Bielu sobotu a na Nedeľu Pánovho zmŕtvychvstania (Osveta, 1991).

⁶ VSRM umožňujú použiť antifóny aj samostatne, teda bez žalmových veršov.

⁷ Keďže DPK stráži súvis spievaných textov s textami liturgie, môže sa stať, že v návrhu repertoára kantor nenájde obľúbenú pieseň, na ktorú je spoločenstvo zvyknuté, ale takú, ktorú možno nepoužíva. Výber sa totiž neriadil prieskumami obľúbenosti, ale požiadavkami liturgie. V tejto situácii sú na výber dve cesty: buď DPK zavrhnúť ako prakticky nerealizovateľné, alebo to pochopiť ako výzvu pre kantorov či zbory oživiť spevy, ktoré sú neznáme, ale liturgicky vhodné, a postupne eliminovať tie liturgicky nevhodné. Prvá cesta znamená zotrvať v stagnácii a menšej či väčšej ignorancii k liturgickým textom, druhá znamená prijať a pochopiť skutočnú úlohu spevu v liturgii a jeho spätosť s liturgickým úkonom.

nu pieseň, čím širkou svojho záberu ďaleko prevyšuje doterajšiu známu tabuľku.

Záver

DPK je otvoreným systémom, ktorého obsah možno rozširovať, spresňovať a vylepšovať.⁸ V tomto zmysle je aj zvolená online forma výhodou oproti tlačenej (napr. knižnej), ktorá by si vyžadovala priebežne nové, upravené vydania.

Zámerom, ktorý by sa dal uskutočniť, je rozšírenie DPK o cezročné nedele. Ak sa nájdú pracovné kapacity, uvažuje sa aj o realizácii prepracovanejšej online formy s možnosťou vyhľadávania, filtrov a pod. Celý projekt konvertovaný do elektronickej databázy by tak nadobudol užívateľsky príťažlivejší rozmer, najmä by sa však ešte viac zvýšila jeho prehľadnosť a efektívna využiteľnosť.

ORGANÁRSKA DIELŇA V HRANOVNICI

MAREK VAŠČURA

Organárska dielňa v Hranovnici obnovila výrobu organov pred siedmymi rokmi. Píšťaly si však tak ako mnohí nechali dovážať zo zahraničia. Finančná situácia zakladateľov firmy bratov Biesovcov prinútila k razantnému riešeniu a vyslali svojho synovca na skusy k majstrovi píšťaliarovi do Čiech. Späť sa vrátil v dvadsiatich štyroch rokoch ako jediný výrobca píšťal na Slovensku. Výroba píšťal sa tak pod Tatrami opäť rozbehla po osemdesiatich rokoch.

Gabriel Bies, výrobca organov, vysvetlil, že nie je pravidlom, aby si dielňa k organom píšťaly vyrábala sama. „Pre mnohé je to finančne náročné, alebo nemajú na to potrebnú technológiu. U nás nastal opačný problém a nevyplácalo sa nám ďalej z finančných dôvodov píšťaly dovážať,“ ozrejmil.

Nápad s vyučením vlastného majstra prišiel po tom, čo v Hranovnici opravoval starý organ majster Kubát z Kutnej Hory.

„Má osemdesiat dva rokov a aj keď je stále aktívny, sám sa ponúkol, že by rád svoje remeslo niekomu odovzdal,“ povedal Gabriel Bies.

Ten sa vraj dlho nevedel rozhodnúť, koho poslať na skusy. „Všetci máme rodiny. Raz však k nám prišiel brigádovať synovec a keďže je ešte mladý a tvárny, tak som ho oslovil,“ priblížil možnosti Bies.

„Som rád, že je to v rodine. Vždy som chcel

robiť píšťaly podľa seba. Teraz, ak sa niečo nepodarí, jednoducho hodíme píšťalu do kotla a ideme od začiatku,“ dodal.

Musel zametať dielňu

Biesov synovec Stanislav Rusnák sa tak znenazdajky stal jediným výrobcom cínových píšťal na Slovensku.

„Nikdy by ma nenapadlo, že by som niečo podobné robil. Vyučil som sa za umeleckého stolára a keď som si raz hľadal brigádu, tak mi ujo ponúkol možnosť pracovať u neho. Robili sme spolu drevené píšťaly a tak sa to začalo,“ opísal začiatky dvadsaťštyriročný majster.

„V Čechách u majstra Kubáta strávil štyri roky. „Bolo to ako na strednej. Zo začiatku som len zametal dielňu. Potom som orezával prvé píšťaly, no veľmi mi to nešlo,“ postažoval sa.

Na prvé vlastné píšťaly v ujovej dielni si dobre pamätá. Sú v popradskom kostole iba na okrasu. Nehrajú, ale mám z nich najväčšiu radosť, lebo sú prvé,“ povedal Rusnák.

Rusnák: Je to Božie riadenie

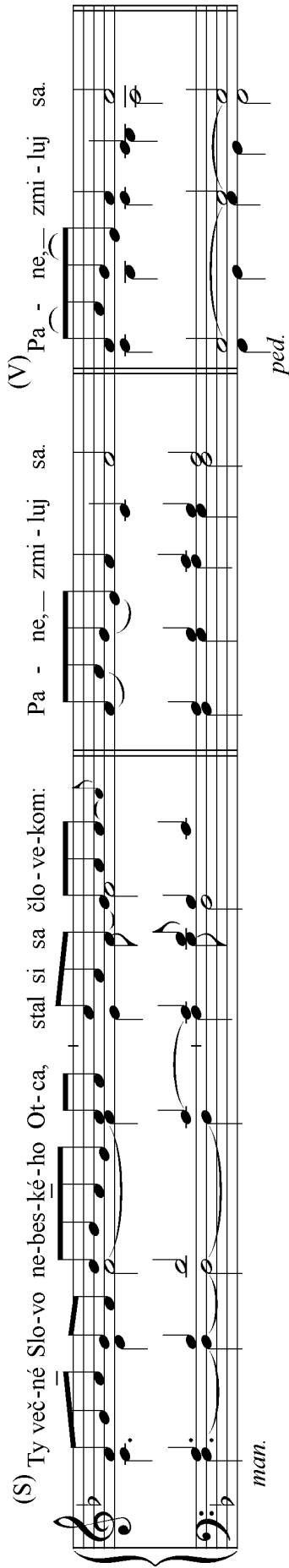
Okolo výroby píšťal je podľa píšťaliara celá veda. „Proces sa skladá asi zo 150 operácií. Treba odliať plech, vyhoblovať na rôzne hrúbky, orezávať a tak ďalej. Vyrába sa to sériovo a tak som si už zvykol,“ uviedol.

Stanislav Rusnák nehral nikdy na žiaden hudobný nástroj, no klasickú hudbu má rád. „To, že je zo mňa výrobca píšťal je Božie riadenie. Toto remeslo je vzácne a nechcem si ho nechať len pre seba. Som jediný na Slovensku a to ma zaväzuje k zodpovednosti,“ zdôraznil na záver majster píšťaliar Stanislav Rusnák.

⁸ Prípadné návrhy ďalšieho repertoára alebo návrhy na opravu je možné poslať na e-mailovú adresu spevnik@spevnik.sk. Budú prekonzultované a priebežne do DPK zapracované.

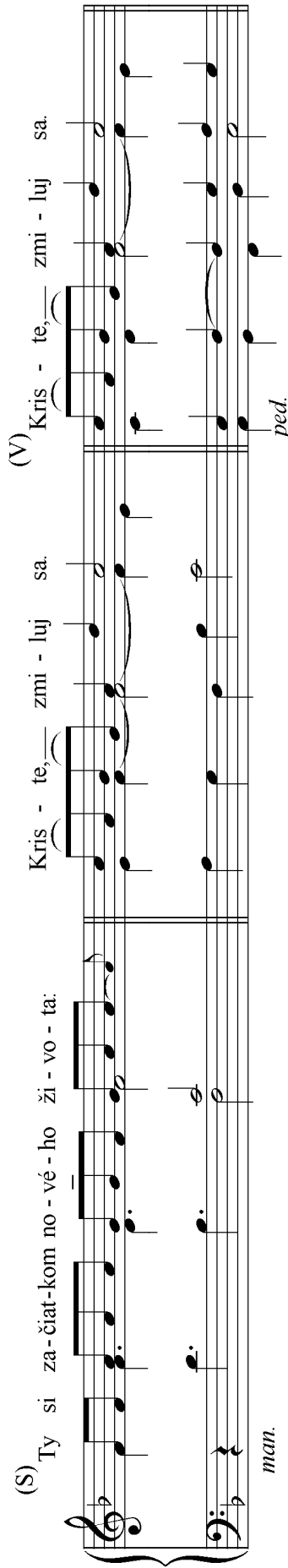
Kyrie – Vianočné I [podľa Liturgického spevníka I (1990), č. 687]

(S) Ty več-né Slo-vo ne-bes-ké-ho Ot-ca, stal si sa člo-ve-kom: Pa - ne, zmi - luj sa. (V) Pa - ne, zmi - luj sa.

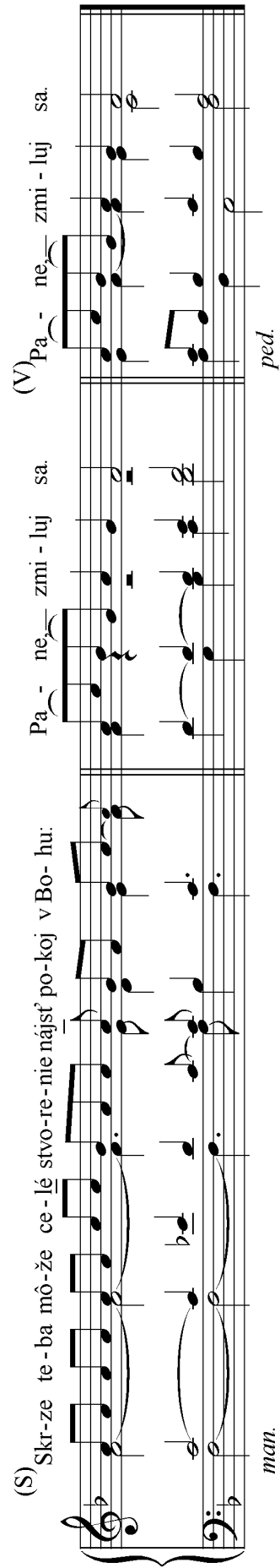
man. *ped.*

(S) Ty si za-čiat-kom no - vé - ho ži - vo - ta. Kris - te, zmi - luj sa. (V) Kris - te, zmi - luj sa.

man. *ped.*

(S) Skr-ze te - ba mô-že ce - lé stvo-re-nie nájsť po - koj v Bo - hu: Pa - ne, zmi - luj sa. (V) Pa - ne, zmi - luj sa.

man. *ped.*

Kyrie – Vianočné II [podľa Liturgického spevníka I (1990), č. 687]

(S) Je - ži - šu, ty si veľ - kým svet - lom pre ľu - d - stvo tá - pa - jú - ce v tmách: *man.*

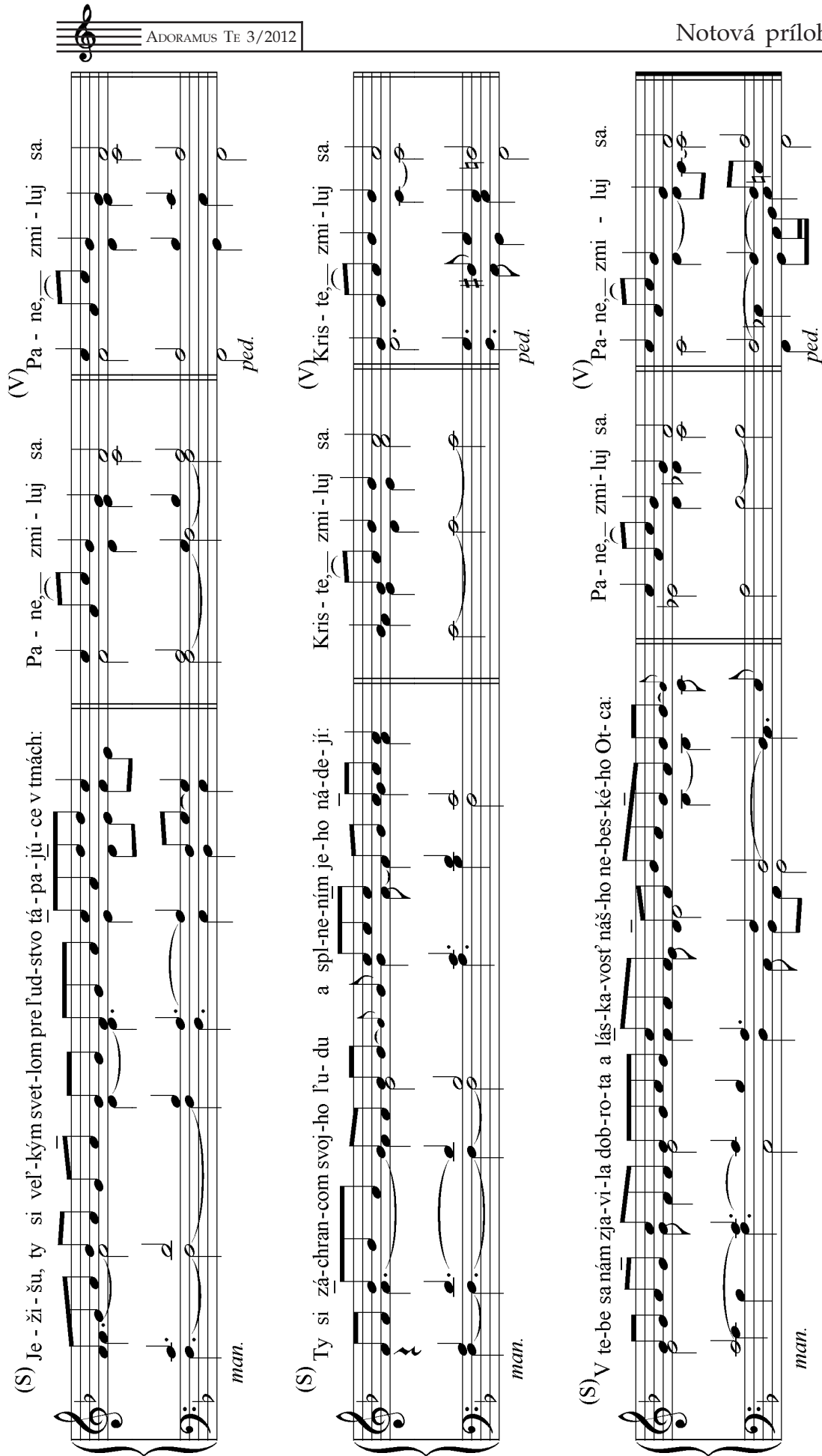
(V) Pa - ne, zmi - luj sa. *ped.*

(S) Ty si zá - chran - com svoj - ho ľu - du a spl - ne - ním je - ho ná - de - jí: *man.*

(V) Kris - te, zmi - luj sa. *ped.*

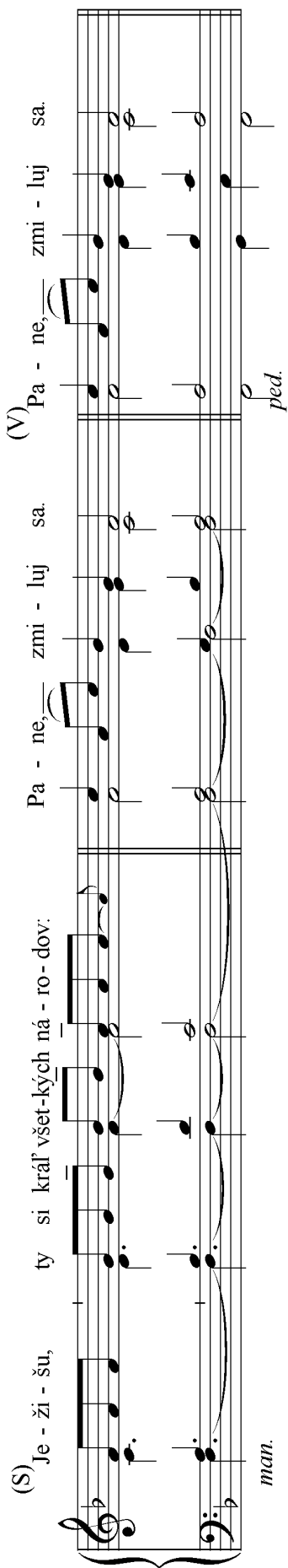
(S) V te - be sa nám zja - vi - la dob - ro - ta a lás - ka - vosť náš - ho ne - bes - ké - ho Ot - ca: *man.*

(V) Pa - ne, zmi - luj sa. *ped.*

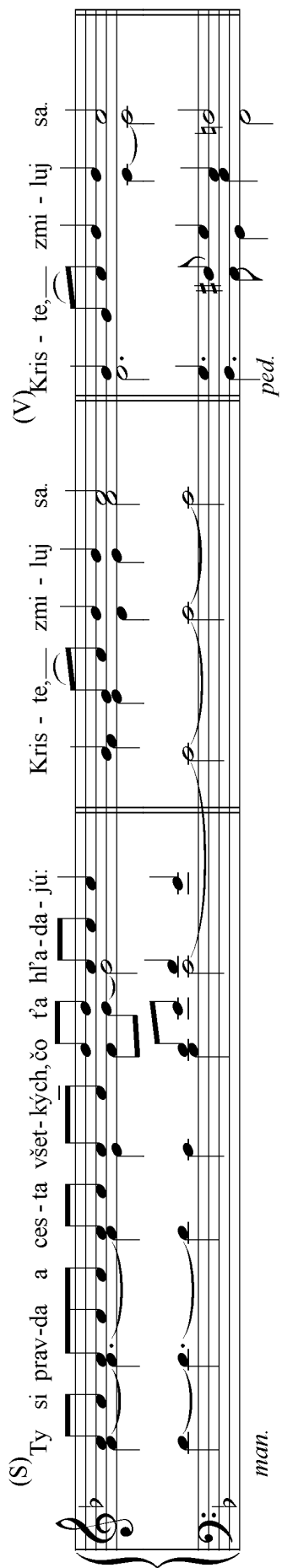
Kyrie – Na slávnosť Zjavenia Pána [podľa Liturgického spevníka I (1990), č. 686]

(S) Je - ži - šu, ty si kráľ všet-kých ná - ro - dov: Pa - ne, zmi - luj sa. (V) Pa - ne, zmi - luj sa.

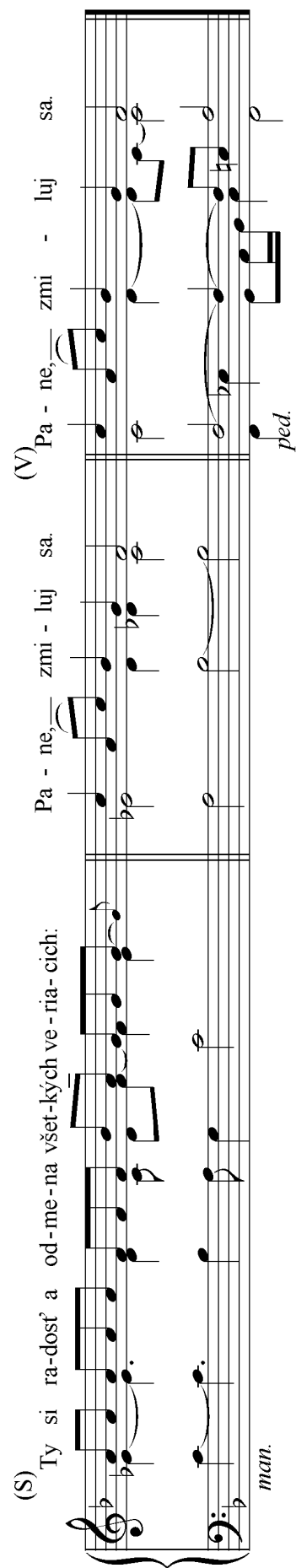
man. *ped.*

(S) Ty si prav-da a ces-ta všet-kých, čo ťa hľ'a-da - jú: Kris - te, zmi - luj sa. (V) Kris - te, zmi - luj sa.

man. *ped.*

(S) Ty si ra-dosť a od-me-na všet-kých ve-ria-cich: Pa - ne, zmi - luj sa. (V) Pa - ne, zmi - luj sa.

man. *ped.*

KDE JE LÁSKA OPRAVDIVÁ (UBI CARITAS)

Antifóna

Hudba: Vlastimil Dufka SJ

Text: Rímsky misál

Flauta

Hoboj *legato*

C F/C G/H C F G Ami Ami/G

Kde je lás - ka op - rav - di - vá, tam Boh pre - bý - va,

F G/F C/E Ami G Dmi7 C/G G C

kde je lás - ka op - rav - di - vá, tam Boh pre - bý - va.

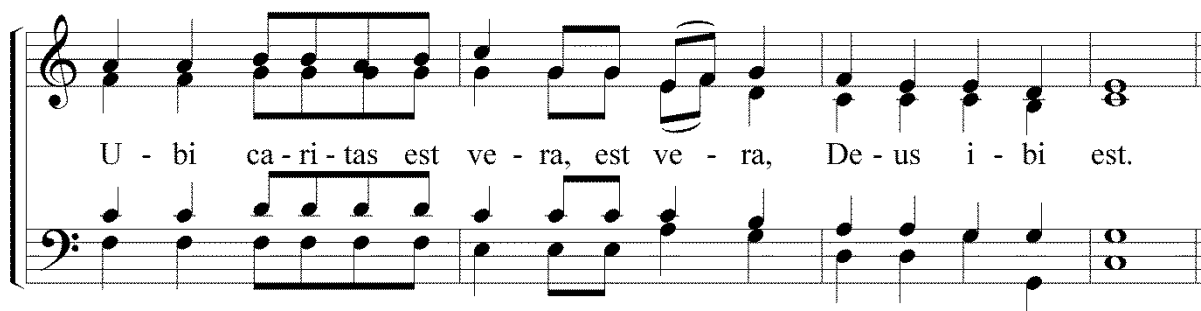

Interpretačná poznámka: Počas spevu veršov ľud spieva iba „tam Boh prebýva“. Ak je do spevu zapojený aj zbor, môže spievať „O...“ počas spevu sólistu (jednohlasne alebo štvorhlasne, použijúc organovú úpravu ako úpravu pre miešaný zbor).

Latinská verzia antifóny (úprava pre miešaný zbor)

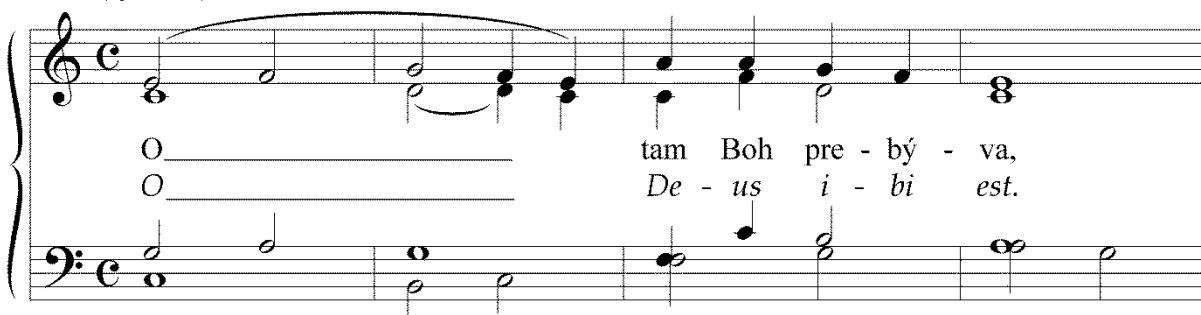

U - bi ca - ri - tas est ve - ra, est ve - ra, De - us i - bi est.

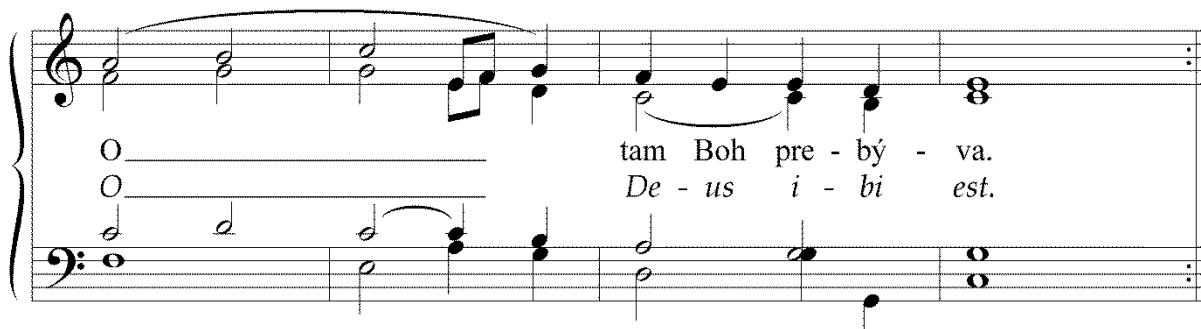

U - bi ca - ri - tas est ve - ra, est ve - ra, De - us i - bi est.

Verše (sprievod)

O tam Boh pre - bý - va,
De - us i - bi est.

O tam Boh pre - bý - va.
De - us i - bi est.

Verše (sóla)

1. Lás - ka Kris - to - va nás zhro - maž - ňu - je k sto - lu.

V ňom sa všet - ci teš - me, ra - duj - me sa spo - lu.

*Antifóna**Antifóna**Antifóna*

Vladimír Kopec

Lento meditativo

Soprán
A mo-cou Du- cha_ Svä- té - ho, a mo-cou Du- cha_ Svä- té - ho

Alt
A mo-cou Du- cha. Svä- té - ho, mo-cou Du - cha. Svä- té -

Tenor
A mo-cou Du- cha_ Svä- té - ho,

Bas
A mo-cou Du- cha. Svä- té -

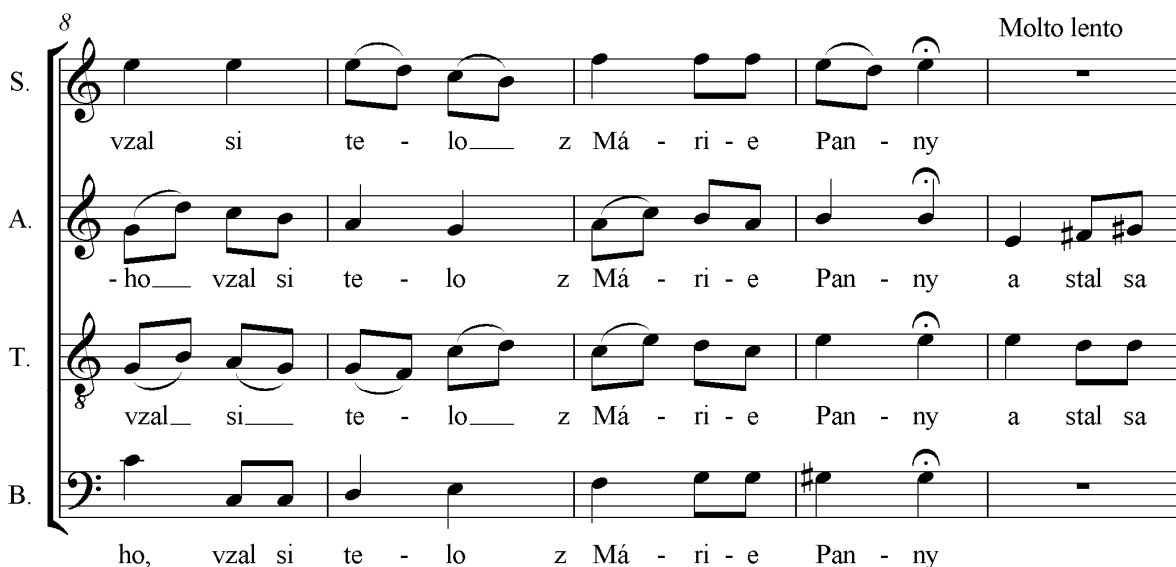
8 Molto lento

S.
vzal si te - lo_ z Má - ri - e Pan - ny

A.
- ho_ vzal si te - lo z Má - ri - e Pan - ny a stal sa

T.
vzal_ si_ te - lo_ z Má - ri - e Pan - ny a stal sa

B.
ho, vzal si te - lo z Má - ri - e Pan - ny

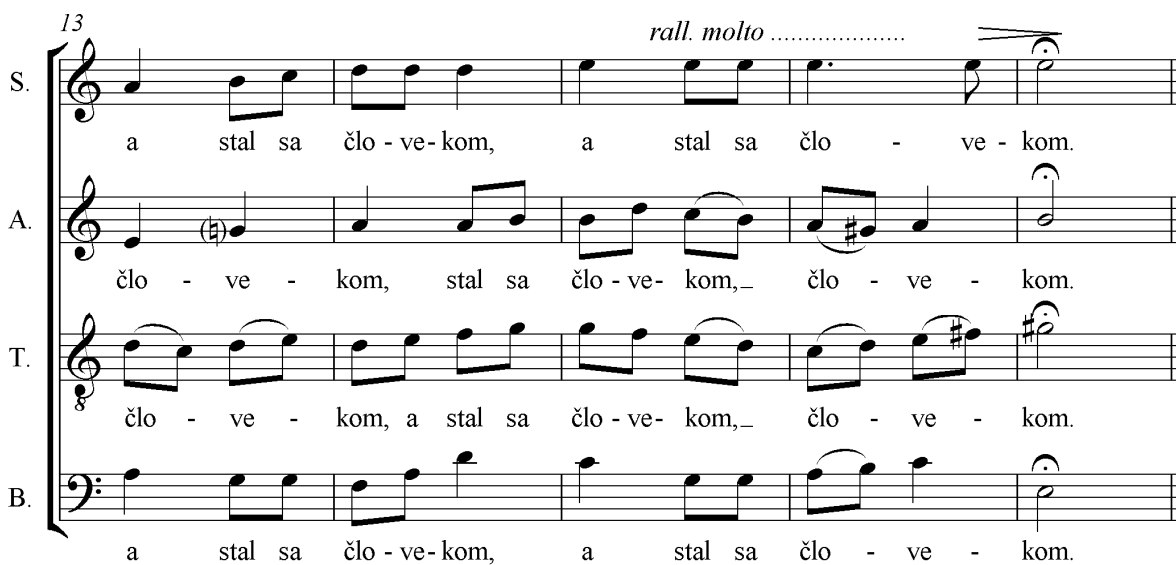
13 *rall. molto* .....

S.
a stal sa člo - ve - kom, a stal sa člo - ve - kom.

A.
člo - ve - kom, stal sa člo - ve - kom, _ člo - ve - kom.

T.
člo - ve - kom, a stal sa člo - ve - kom, _ člo - ve - kom.

B.
a stal sa člo - ve - kom, a stal sa člo - ve - kom.

Ako predohrať pieseň

JKS č. 8: Duša moja, celou silou

a)

b)

5

JKS č. 16: Oblaky z neba

a)

b)

5

MUSICA SACRA BEZ HRANÍC 2012

ZUZANA GRAJCÁROVÁ

Musica sacra bez hraníc je názov pre medzinárodný zborový festival duchovnej hudby krajín vzájomne hraničiacich v stredoeurópskom priestore. Vznikol v roku 1996 v Gerase (Rakúsko) z iniciatívy priaznivcov sakrálnej hudby. Postupne sa jeho pôsobenie rozšírilo na územie Čiech a Moravy, od roku 2011 aj na Slovensko. V súčasnosti píše už svoju 17-ročnú históriu. Záštitu nad ním prevzali významné osobnosti duchovného a spoločenského života: Christoph kardinál Schönborn (viedenský arcibiskup), Vojtěch Cikrle (biskup diecézy Brno), Klaus Küng (biskup diecézy St. Pölten), Michael – Karl Proházka, OPraem. (opát, opátstvo Geras) a viacerí veľvyslanci, krajinskí hajtmani a starostovia participujúcich miest.

Ústrednou myšlienkou festivalu je snaha organizátorov o spojenie západu a východu Európy prostredníctvom hudby, zintenzívnenie spolupráce speváckych zborov susediacich krajín a poskytnutie adekvátneho priestoru na ich umeleckú prezentáciu. Preto sa festival z pôvodného, každoročne obmieňaného miesta konania rozrástol na cyklus koncertov uvádzaných počas niekoľkých mesiacov (od jari do jesene) na viacerých miestach. Tohtoročná prehliadka zborov viedla od Slavonic v Čechách cez Viedeň – Pulkau – Geras – Schloss Petronell v Rakúsku až do Bratislavy, kde sa hosťiteľom stala miestna časť Bratislava – Karlova Ves.

Slovenskej verejnosti sa účastníci festivalu predstavili v nedeľu 7. októbra 2012 na svätých omšiach v niektorých bratislavských kostoloch a na podvečernom záverečnom koncerte tohtoročného turné v Kostole Narodenia Panny Márie na Dlhých dieloch.

Po úvodnej fanfáre festivalového dychového ansámbla zazneli dve skladby – Confirma hoc Deus A. Salieriho a argentínske Santo v podaní festivalového zboru ako výsledok vzájomnej spolupráce zúčastnených zborov.

Dramaturgia koncertu bola rozvrhnutá do troch blokov.

V prvom bloku sa predstavil **Krušnohorský spevácky zbor** z Čiech pod taktovkou Petra

Bendu. Kým v repertoárových číslach staršieho obdobia narážali speváci na úskalia spojené s technickou a intonačnou neistotou (J. A. Komenský: Sudca celého sveta; C. Saint – Saëns: Ave Maria), v novších skladbách prejavili lepšie cítenie pre dynamicko-výrazové nuansy (G. di Marzi: Signore delle cime, R. Smallwood: I love the Lord). Nostalgickú náladu spirituálu Swing Low docielil zbor pomalšie zvoleným tempom, so striedavým využitím mužského a ženského sóla. Nádyh sviežosti a energie vniesli speváci medzi publikum piesňou To ja, ó, Pane môj, z hľadiska vekového rozptylu účinkujúcich nie príliš šťastne zvolenou, zato výrazovo, textovo a emočne spevákom blízko. Mozartovo Ave verum corpus v interpretácii oboch zborov z Čiech a Rakúska v závere prvého bloku vyznelo dosť fádne, bez žiadúcej zvukovej plasticity, gradačného napätia a dynamického tieňovania melodických línií.

V speváckom zbore **Cantemus Wien** pod vedením Ericha Kluga vládol síce na prvý pohľad nepomer medzi ženskou a mužskou zložkou (12:5), na výsledný zvukový efekt to však zásadný vplyv nemalo (2. blok). Hoci Arcadeltovu Ave Mariu poznačila počiatková neistota, An Irish blessing J. Moora už vyznelo jednoliato a zvukovo kompaktné. Kým v spirituáli He's got the whole world sústredili speváci pozornosť predovšetkým na metricko-rytmický aspekt skladby, v tom druhom – All my trials sa zase zamerali na zvukovo-farebnú rovinu prednesu. V posledných dvoch skladbách – Bortnjanského Tibje paiom a Shutheho Here I am, Lord s pohotovým klavírnym sprievodom dirigenta prejavil zbor Cantemus už naplno a uvoľnene svoje umelecké kvality.

Tretí blok koncertu patril speváckemu zboru **Magnificat** z Bratislavy. Od prvej chvíle zaujal a očaril publikum spontánnosťou, muzikalitou a ľahkosťou prejavu. Vo svojom vystúpení ponúkol podobne ako predošlé zbory výber z tvorby skladateľov minulosti (L. Grossi da Viadana: Exultate justi, C. Casciolini: Panis angelicus) i súčasnosti (M. Manganelli: Adoro te devote, K. Nystedt: Laudate Dominum),

skladby domácej (Cantus Catholici: Hospodin mojím) i neznámej proveniencie (Anonymus: Miserere). Intonačná čistota, hlasová vyváženosť, prepracovanosť zborových partov, logika kreovania skladieb vrátane precíznej práce na detaile, široká paleta výrazových a zvukovo-farebných možností – to všetko sú devízy, ktorými dnes disponuje toto umelecké teleso pod vedením Mariána Kittnera. Za svoj kultivovaný umelecký prejav si vyslúžil od publika standing ovation, čím sa jednoznačne zaradil k favoritom večera.

K priateľskej a žičlivej atmosfére prispeli tiež úvodné a záverečné príhovory organizátorov podujatia (zvlášť M. Linsbauera), ktorí sa usilovali bližšie priblížiť históriu,

náplň a zameranie festivalu, ale tiež vyjadriť vďaka a ocenenie účastníkom participujúcim na projekte formou odovzdávania ďakovných listov či putovného pohára. V závere programu zaznela v podaní festivalového zboru ešte skladba Aká si mi krásna E. Suchoňa a festivalová hymna Laudate omnes gentes G. Lagran-geho pre festivalový zbor a dychový ansámbľ.

Musica sacra bez hraníc má svoju históriu, jasný zámer, vyprofilovanú formu. Svojím účastníkom tak vytvára akýsi „bezhraničný“ priestor – slobodné fórum na umelecké a ľudské zdieľanie, zborovú prezentáciu počas koncertov a bohoslužieb, výmenu odborných poznatkov a skúseností, hudobnú inšpiráciu, vzájomné duchovné a kultúrne obohacovanie...

DÔVODY VZNIKU LITURGICKÉHO SPEVNÍKA

HS LK KBS

V roku 1963 Druhý vatikánsky koncil uviedol do platnosti konštitúciu Sacrosanctum concilium, ktorá sa priamo vyjadruje k obnove v posvätnej liturgii.

V zmysle tejto konštitúcie a celého Koncilu sa začala zdôrazňovať:

- aktívna – plná, uvedomelá a činná účasť veriacich na liturgii,
- ľudový spev sa za určitých podmienok povýšil na spev liturgický,
- do liturgie omše sa pridala spoločná modlitba veriacich,
- do liturgie sa zaviedli popri latinčine národné jazyky a začal sa klásť dôraz na národné kultúrne tradície,
- obnovil sa Rímsky misál, čoho dôsledkom boli viaceré Eucharistické modlitby, prefácie a modlitby z dávnych sakramentárov,
- bola daná možnosť pri niektorých príležitostiach prijímať pod oboma spôsobmi,
- rozšírila sa liturgia Božieho slova, tak aby veriaci bedlivým vnímaním počas liturgického roku poznali celý Nový zákon a dôležité časti Starého zákona.

O potrebe slovenského Liturgického spevníka, ktorý zodpovedá požiadavkám Druhého vatikánskeho koncilu, rozhodla Konferencia biskupov Slovenska v Badíne na mimoriadnom zasadaní 28. 7. 1998. Prípravou Liturgického spevníka pre ľud poverila Hudobnú sekciu Liturgickej komisie KBS.

Koncepcia Liturgického spevníka

Konečnou snahou pri príprave LS je jednotný liturgický spev zhromaždených veriacich. Kompletný LS by mal obsahovať stabilné omšové spevy (tzv. omšové ordinárium), menlivé spevy (tzv. omšové próprium), spevy pri vysluhovaní sviatostí a pri osobitných príležitostiach. Výsledkom doterajšej práce sú tieto existujúce zväzky LS:

Liturgický spevník I,
Liturgický spevník II, II/b, II/c,
Liturgický spevník III.

Završením viacväzkového diela LS má byť notovaný spevník pre ľud vreckového formátu. Okrem neho majú byť vydané knihy organových sprievodov a potrebné príručky s poučeniami a vysvetleniami.

Liturgický spevník – príručka pre ľud

LS má ponúkať hodnoty duchovnej hudby ako liturgického konania. Liturgia je dielom Krista kňaza a súčasne je vyvrcholením činnosti Cirkvi – prameňom, z ktorého prúdi jej sila. Liturgický spev a rovnako aj posvätné ticho má teda charakterizovať:

- posvätnosť,
- správnosť foriem,
- s cieľom oslavy Boha a posvätenia veriacich.

Príručka pre ľud bude vlastný Liturgický spevník vreckového formátu pre veriacich. Obsahom príručky majú byť (okrem textovej modlitebnej časti) notované nápevy najmä

- stabilných prvkov omše z Liturgického spevníka I,
- rezponzií z Liturgického spevníka II,
- procesiových spevov, t. j. na úvodný vstup, na prinášanie obetných darov a na prijímanie,
- ďakovných chválospevov po prijímaní.

Omšová liturgia a hudba

Keď sa ľudia zhromaždia v Ježišovom mene, aby slávil a sprítomnili si tajomstvo svojej viery, uskutočňuje sa verejná úradná služba Cirkvi – bohoslužba, t. j. liturgia, ako dielo Krista kňaza a jeho Tela Cirkvi. V liturgii svätej omše sa sviatosťne obnovuje Kristova obeta kríža. Je zároveň obetou chvály, vďaky, zmierenia a zadostučinenia. V 20. storočí, vďaka Koncilu, kresťanské spoločenstvo v spôsobe slávenia sviatostí, najmä Eucharistie, vzrástlo. Tá je prameňom i vrcholom všetkého kresťanského konania.

Spev a hudba sú priamo liturgickým činom alebo sprevádzajú hlavnú liturgickú činnosť. Spev je modlitbou celého zhromaždenia. Spievané slovo podporuje jednomyselnosť veriacich, slúži k ich posväteniu pri vrúcnej oslave Boha.

Posvätné ticho

Ako prirodzený kontrast ku zvukovému liturgickému konaniu Koncil predpisuje v čas-

tiach omše posvätné ticho – mlčanie, počas ktorého sa veriaci hlbšie vnárajú do sláveného tajomstva.

Štruktúra sv. omše

Svätá omša sa skladá z dvoch základných častí – z liturgie slova a liturgie obety – orámcovaných úvodnými obradmi a záverečnými obradmi.

Liturgia slova

Zjavené Slovo je podstatnou súčasťou kresťanskej bohoslužby. V čítaniach zo Svätého Písma hovorí Boh k svojmu ľudu, zjavuje tajomstvo vykúpenia a spásy, ba aj sám Kristus je vo svojom slove prítomný uprostred veriacich. Liturgia slova má jednotnú spiritualitu. Téma slávenia sa rozvíja v nasledujúcich častiach:

prvé čítanie – uvádza sa zväčša zo Starého zákona,

rezponziiový žalm – je rozjímavou odpoveďou na prvé čítanie,

druhé čítanie – ponúka perikopu zo Skutkov apoštolov alebo listov Nového zákona,

aklamácia a alelujový verš alebo verš pred evanjeliom – duchovne pripravuje na počúvanie evanjelia,

evanjelium – je radostnou blahozvestou,

homília – rozvíja hlavnú tému slávenia, slúži na povzbudenie a upevnenie,

vyznanie viery – krédo,

modlitba veriacich – ľud prednáša prosby za potreby celej Cirkvi a za spásu sveta

Liturgia obety (liturgia Eucharistie)

Liturgia obety vhodne naznačuje a obdivuhodne uskutočňuje účasť na Božom živote a jednotu Božieho ľudu. Eucharistia je vrchol činnosti, ktorou Boh Otec v Kristovi posväcuje svet v Duchu Svätom a zároveň je vrcholom vďakvyzdávania veriaceho spoločenstva. Je svätou obetou, ktorá sprítomňuje jedinú obetu Krista Spasiteľa a zahŕňa obetu Cirkvi. Kristus sa v tejto sviatosťi stáva prítomný premenením chleba a vína na Kristovo telo a krv, ktoré

ponúka ako pokrm – závdavok budúcej slávy (Mt 26, 29). Liturgia Eucharistie vovádza do tajomstva jednoty nasledujúcimi úkonmi:

prinášanie obetných darov,
Eucharistická modlitba, ktorá vyjadruje:
 vzdávanie vďaky – prefácia,
 oslavu Trojsvätého – Sanktus,
 opis ustanovenia Eucharistie a konsekrácia,
 anamnézu – pamiatku,
 obetovanie,
 príhovory,
 záverečnú doxológiu – oslavu Trojjediného,

obrad prijímania, ktorý v sebe zahŕňa:
 modlitbu Pána – Otče náš,
 obrad pokoja,
 lámame eucharistického chleba a posvätné
 zmiešanie,
 Baránok boží – Agnus Dei,
 súkromnú prípravu kňaza na prijímanie,
 pozvanie veriacich na Kristovu hostinu,
 prijímanie,
 spev na prijímanie,
 ďakovný chválospev po prijímaní,
 modlitbu po prijímaní.

Úvodné obrady omše

Úvodné obrady pripravujú veriace zhromaždenie, aby vo viere, s nádejou a vzájomnou láskou pristúpilo k stolu Božieho Slova a Chleba. Obsahujú nasledujúce časti:

úvodný spev – introit,
 uctenie oltára,
 prežehnanie a pozdrav,
 úkon kajúcnosti,
 vzývanie Pána – Kyrie,
 oslavný hymnus – Glória,
 modlitbu dňa – kolektu.

Záverečné obrady omše

Záverečné obrady prebehnú po liturgii Eucharistie prekvapujúco rýchlo. Má to svoj vnútorný zmysel: duchovné pokračovanie omše, keď sa veriaci vrátia ku svojej práci, chvália Pána a ďakujú mu. Nie je potrebné spevom a hudbou omšu ďalej predlžovať, len sprevádzať dôstojný odchod kňaza. Záverečné obrady pozostávajú z týchto úkonov:

kňazov pozdrav,
 požehnanie,
 prepustenie zhromaždenia.

Omšové ordinárium (ordinarium missae)

Spevy ordinária sú stabilné – nemenia sa v štruktúre svätej omše. Ich nápevy obsahuje Liturgický spevník I. Ide o spevy:

- Kyrie,
- Glória,
- Krédo,
- Sanktus,
- zvolanie po premenení,
- Modlitba Pána so záverečnou doxológiou,
- Agnus,
- odpovede ľudu na modlitby a výzvy kňaza.

Omšové próprium (proprium missae)

Predstavuje ho celá bohoslužba slova a tzv. predsednícke modlitby, niekedy aj prefácia. Spevy própria sú menlivé prvky omše, ku ktorým sa radia:

- medzispěvy,
- procesiové spevy,
- modlitba veriacich,
- ďakovný chválospev po prijímaní.

Publikovaná je zatiaľ len časť z nich. Nápevy na medzispěvy sú v Liturgickom spevníku II a nápevy na modlitbu veriacich v Liturgickom spevníku I. Liturgický spevník III obsahuje medzispěvy a procesiové spevy Svätého týždňa a Veľkej noci. Procesiové spevy a ďakovné chválospevy po prijímaní sú v súčasnosti predmetom tvorby, úprav a overovania v praxi. Ide o najrozsiahlejšiu kapitolu v súbore omšových spevov.

REDAKCIA PRÍPRAVY LITURGICKÉHO SPEVNÍKA

Príprava kompletného Liturgického spevníka je hlavnou úlohou Hudobnej subkomisie Liturgickej komisie KBS, ktorá od roku 2001 pracuje pod vedením spišského pomocného biskupa Mons. Andreja Imricha. Tajomníkom tejto subkomisie je Prof. PhDr. ThDr.

Amantius Akimjak, PhD. Práca v oblasti liturgie a posvätného liturgického spevu má na Slovensku záväznú smernicu v Pastoračnom a evanjelizačnom pláne KBS.

LS nemôže byť dielom jednotlivca, ale širokého tímu odborných spolupracovníkov

a inštitúcií. Od roku 1990 médiá uverejňujú výzvy k spolupráci.

Je naším želaním, aby to bolo dielo výnimočné, ktoré by svedčilo nielen o invenčii a majstrovstve jednotlivcov, ale aj o schopnostiach našej generácie.

PRÍKLADY DISPOZÍCIÍ ORGANOV NA SLOVENSKU

Prameň: www.organisti.sk

Stará Bystrica

Farnosť: Stará Bystrica

Kostol: Farský kostol sv. Michala Archanjela

Organár: Karl Neusser

Rok postavenia: 1895

Traktúra: mechanická

Vzdušnice: nezistené

Počet manuálov: 1

Počet registrov: 10

Dispozícia:

I. manual: C-d^{'''}, Bourdon 16', Principál 8', Roh kamzíkový 4', Kryt 8', Salicionál 8', Gamba 8', Oktáva 4', Mixtúra 4x 2 2/3

Pedal: C-h, Subbas 16', Cello 8'

Pomocné zariadenia: Spojka: I/P, Kolektívy: Mezzoforte, Forte

Poznámky:

V roku 2007 bola vykonaná oprava organármi Jánom Belkom a Rudolfom Machovčákom.

Organ je v dobrom stave a pravidelne sa používa.

Kunešov

Farnosť: Kremnické Bane

Kostol: sv. Michala archanjela

Organár: Franz Rieger & Söhne

Rok postavenia: 1879

Traktúra: mechanická

Vzdušnice: kuželkové

Počet manuálov: 1

Počet registrov: 6

Dispozícia:

Manual (C-f3): Principal 8', Gedeckt 8', Salicional 8', Octav 4', Gemshorn 4'

Pedal (C-f1): Subbaß 16', Octav-Coppel, Pedal-Coppel, Forto

Poznámky:

Organ v Kunešove je v poradí štvrtým nástrojom firmy na území dnešného Slovenska. Bol postavený ako op. 44. Ako u väčšiny slovenských organov, padli za obeť I. sv. vojne prospektové píšťaly, ktoré boli nahradené zinkovými. Nepôvodný plavákový mech pochádza zrejme z tohto obdobia. Menšie opravy a ladenia nasledovali v roku 1992, 1997 a 2002. Nástroj sa zachoval až na mech, prospektové píšťaly a niekoľko malých diskantových píšťal v pôvodnom stave.

Tento organ slúžil denne pri bohoslužbách až do konca II. sv. vojny, kedy bola násilne odvečená väčšina nemeckého obyvateľstva obce Kunešov. Rovnaký osud postihol aj učiteľa J.G. Fröhlicha a ďalších učiteľov, ktorí na organe pravidelne hrali. Pravidelnejšie sa tu začalo hrať až v 90. rokoch 20. st.

Desaťročia, počas ktorých bol nástroj nepoužívaný, zanechali na ňom stopy. Korózia kovových častí hracieho stola, traktúry, vzdušnic (vodiace kolíky kláves, skrutky, perá pedálu a pod.), napadnutie drevokazným hmyzom, problémy funkčnosti nástroja a snaha zachovať tento pekný nástroj budúcim generáciám viedli k tomu, že bolo v roku 2011 rozhodnuté začať kompletne reštaurovanie, rozdelené na 3 fázy. Vďaka štedrosti rodákov z Nemecka, vyhnaných po II. sv. vojne, ako aj obdivuhodnej štedrosti obyvateľov obce Kunešov, otvorenosti správcu farnosti tomuto projektu (prvý kňaz po viac než 20 rokoch, ktorý nemal nič proti..) sa podarilo v roku 2012 uskutočniť všetky 3 fázy naraz (nástrojová časť, organová skriňa, obnovenie prospektu).

Autori:

Nástrojová časť: organári Petr Strakoš a ing. Petr Bernát Ph.D. (Fryčovice, Ostrava, ČR)

Organová skriňa: Mgr. art. Juraj Gregorek, Mgr. art. Zuzana Weiglová, Mgr. art. Peter Gregvrek (slovenskí reštaurátori)

Obnovenie prospektu z organového kovu: Michal Kenis, Tomáš Fafílek (Krnov, ČR)

Organologický dozor: Mgr. Ľuboš Ihring

Organ bol skolaudovaný 15. júna 2012 komisiou, ktorú viedli Dr. Marián Alojz Mayer a doc. Dr. Imrich Szabó. Pri kolaudácii neboli zistené nijaké závady, alebo nedostatky. Kolaudačná zápisnica vysoko hodnotí citlivý prístup reštaurátorov k tomuto historickému nástroju a zachovaniu jeho originality.

Margecany

Farnosť: Margecany

Kostol: Sv. Margity

Organár: Ladislav Hauser

Rok postavenia: 1949

Traktúra: pneumatická

Vzdušnice: nezistené

Počet manuálov: 2

Počet registrov: 15

Dispozícia:

Pedál (C-f'): Violonbas 16', Subbas 16', Oktavbas 8', I-P, II-P

I. Manuál (C-g'''): Principál 8', Gamba 8', Flauta konc. 4', Oktava 4', Mixtura 2,2/3', Superokt. I, Subokt. I, II-I, Superokt II-I, Subokt. II-I

II. Manuál (C-g'''): Kryt 8', Salicional 8', Vox-celestis 8', Princ. široký 4', Flauta trub. 4', Flauta zobc. 2', Sesquialtera 1,1/3', Superokt. II, Subokt. II

Kolektívy: Piano, Forte, Tutti

Pomocné zariadenia:

Generál. spojka, Odsun cresc., Odsun rejstř., Autom. pedal, Tremolo, Crescendo

Výborná

Farnosť: filiálka od Slovenskej Vsi

Kostol: Sv. Uršuly

Organár: Kollbay

Rok postavenia: neznámy

Traktúra: mechanická

Vzdušnice: nezistené

Počet manuálov: pozitív

Počet registrov: 6

Dispozícia: Flauta major 8', Principal 4', Flauta amabilis 4', Octava princ. 2', Quinta minor 1 1/3', Mixtura 3x (rep.c1, c2), Tremulant

Poznámky:

Pravdepodobne je z 19 storočia. Na tomto nástroji je ešte ručné ťahanie mechov. Nástroj má malú spodnú oktávu. Nástroj je v zlom technickom stave a zaslúžil by si generálnu opravu.

Teplička nad Váhom

Farnosť: Teplička nad Váhom

Kostol: sv. Martina

Organár: Rieger - Sliezsko

Rok postavenia: cca 1926

Traktúra: pneumatická

Vzdušnice: kuželkové

Počet manuálov: 2

Počet registrov: 18

Dispozícia:

I. Manuál: C-g3 Bourdon 16', Principál 8', Gamba 8', Kryt 8', Salicional 8' (pristavený neskôr), Oktáva 4', Flauta lesná 2', Mixtura IV

II. Manuál: C-g3 Violinprincipál 8', (t.č. zmenený na Oktávu 2'), Flauta trubicová 8', Salicional 8', Flute octaviante 4', Roh kamzičí 4' (t.č. zmenený na Kvintu 2 2/3), Roh nočný 4' (pristavený neskôr), Kornet III-IV

Pedál: C-f0 Subbas 16', Cello 8', Oktavbas 8'

Na hracom stole sú okrem sklopiek znejúcich registrov aj spojky (normálne i oktávové), pevné kombinácie, crescendový valec a tremolo. Voľné kombinácie niesú.

Poznámky:

Na ohrane je plánovaná generálna oprava nástroja, vzhľadom k tomu, že ešte nikdy nebola uskutočnená, iba menšie udržiavacie práce.

Lietavská Svinná

Farnosť: Lietava

Kostol: Sedembolestnej Panny Márie

Organár: Aloiz Vojtek

Rok postavenia: 2000-2001

Traktúra: elektrická

Vzdušnice: kuželkové

Počet manuálov: 1

Počet registrov: 9

Dispozícia:

I. manual C-f3 Kryt 8, Kvintadéna 8, Gamba 8, Principál 4, Flauta vretenová 4, Oktáva 2, Mixtúra 3x

Pedál C-d1 Subbas 16, Principálbas 8, I/P

Poznámky:

Piešťany

Farnosť: farnosť sv. Štefana Uhorského, Piešťany

Kostol: Farský kostol sv. Štefana Uhorského

Organár: nezistený

Rok postavenia: nezistený

Traktúra: pneumatická

Vzdušnice: nezistené

Počet manuálov: 2

Počet registrov: 23

Dispozícia:

Manuál I: Bourdon 16', Principál 8', Koncertná flétna 8', Oktáva 4', Trubicová flétna 4', Kamzíkový roh 2', Mixtura 4-5x, Trompeta 8', I 4', II/I 8', II/I 4', II/I 16'

Manuál II: Húslový principál 8', Kryt 8', Klarinet 8', Vox coelestis 8', Italský principál 4', Flétna priečná 4', Quinta 2 2/3', Blokflétna 2', Akuta 3x, II 4', II 16', Tremollo

Pedál: Subbas 16', Bourdonbas 16', Oktávbas 8', Bas-flétna 4', Jemný puzón 16', I/P, II/P

Vylepšenia: Piano, Mezzoforte, Forte, Vypínanie ručných registrov, Vypínanie jazýčkových registrov, Crescendo

Poznámky:

Organ je v dobrom stave, aj keď na ňom už dávnejšie neprebehla údržba. Bourdonbas takmer vôbec nehrá.

Košice - Kňazský Seminár Sv. Karola Boromejského

Farnosť: Košice - Svätá Alžbeta

Kostol: Kaplnka sv. Karola Boromejského

Organár: Pécsi Orgonaépítő Manufaktúra

Rok postavenia: 2010

Traktúra: bodcová

Vzdušnice: zásuvkové

Počet manuálov: pozitív

Počet registrov: 4

Dispozícia:

Manuál: (C-g3), Bourdon 8', Flöte 4', Prinzipal 2', Quint 1 1/3'

Poznámky:

Pozitív od známej maďarskej organárskej firmy, ktorý sa nachádza v Seminárnej Kaplnke v Košiciach. Má delenú registratúru na bas a diskant, delenie je medzi tónmi h/c1. Motor a mech sú zabudované v organovej skrini. Je možná transpozícia - pol tón.

Organ sa nachádza v kaplnke od septembra 2010, a je každodenne využívaný.

Na manubriách sú uvedené iba 4 písmená, B, F, P, Q, a stopová výška.

Výzor organovej skrine: neobarokové drevené ozdoby, v prospekte nástroja stojí register Bourdon 8'.

Košice - Seminárny kostol

Farnosť: Košice - Svätá Alžbeta

Kostol: Seminárny kostol sv. Antona Paduánskeho

Organár: Metzler Opus 190 a Pécsi Orgonaépítő Manufaktúra

Rok postavenia: 1951 a 2011

Traktúra: mechanická

Vzdušnice: zásuvkové

Počet manuálov: 2

Počet registrov: 21

Dispozícia:

I. manual, Hauptwerk (C-g'''), 1. Bourdon 16' 2011, 2. Principal 8', 3. Hohlflöte 8', 4. Octav 4', 5. Rohrflöte 4', 6. Octav 2' Vorabzug z 7., 7. Mixtur 4-6x 2', II / I

II. manual, Schwellwerk (C-g''') 8. Gedackt 8', 9. Salicional 8' 2011, 10. Principal 4', 11. Blockflöte 4', 12. Sesquialtera 2x 2 2/3' ab c0, 13. Waldflöte 2', 14. Superquinte 1 1/3' Vorabzug z 15., 15. Scharf 5-7 x 1 1/3', 16. Trompeta 8', Tremolo

Pedal (C-f ') 17. Subbass 16', 18. Octavbass 8' 2011, 19. Gedacktbass 8' Komb. 17.

20. Choralbass 4' 2011 Komb. 18., 21. Fagott 16' 2011 - volle lange, I / P , II / P

Poznámky:

V máji 2006 darovalo seminárnemu kostolu evanjelické reformované cirkevné spoločenstvo v Oberengstringene vo Švajčiarsku dvojmanuálový 18 registrový mechanický organ firmy Metzler z roku 1951, zo zásuvkovými vzdušnicami, Opus 190.

Vo výberovom konaní na adaptáciu a rozšírenie organa pre priestor Seminárneho kostola sa najviac osvedčila firma Pécsi Organárska Manufaktúra. Bola podpísaná zmluva, následne organ dopravený do dielne, urobili všetky potrebné práce, následne v novembri 2011 priniesli organ naspäť do Košíc, kde za dva mesiace postavili, naintonovali, naladili. Požehnanie organa a záverečná kolaudácia bola 14. 4. 2012.

Váha nástroja 6357 kg približne. Má Setzer s kapacitou 1000 kombinácií, tie sa dajú zapísať na USB, teda neobmedzený počet pamäťových kombinácií. Počet píšťal: 1499

Ladenie: rovnomerná temperatúra, 440 Hz / 18 C, Vnútorne usporiadanie: vo spodnej časti nástroja je Žalúziiová skriňa, v hornej časti je Hlavný stroj a Pedál. Vzdušnice chromatické. Organová skriňa nová.

Malá Hradná

Farnosť: Malá Hradná

Kostol: R.-k. farský kostol sv. Vavrinca

Organár: Otakár Vážanský, Nitra

Rok postavenia: nezistený

Traktúra: pneumatická

Vzdušnice: kuželkové

Počet manuálov: 1

Počet registrov: 11

Dispozícia:

Manuál (C-f3), Salicionál 8', Bourdon 8, Gamba 8', Vox Coelestis 8', Principál 8', Flauta koncert 4', Oktáva 4', Piccolo 2', Sesquialtera 2 2/3', Spojka oktáva 4', Spojka oktáva 16'

Pedál (C-d1) Subbas 16', Violonbas 8', Spojka pedálová, Tremolo,

Pevné kombinácie: P, MF, F

NOTOVÝ MATERIÁL NA INTERNETE

MATEJ KUBEŠ

Chrámoví hudobníci či už organisti, kantori, dirigenti, speváci alebo inštrumentalisti sa často stretávajú s nedostatkom vyhovujúceho notového materiálu. Špecializované kníhkupectvá sa nachádzajú zväčša len vo väčších mestách a notový materiál je často cenovo nedostupný.

Mnoho ráz nie je k dispozícii úprava pre ten-ktorý nástroj, ktorý máte možnosť využiť v kostole, alebo nie je vyhovujúca tónina a transponovať skladby je problém.

Našťastie existuje alternatívny zdroj nôh – internet. Na tejto celosvetovej sieti sa nachádza obrovské množstvo notového materiálu, a čo je veľmi príjemné, v mnohých prípadoch úplne zadarmo k stiahnutiu a vytlačeniu. Týka sa to hlavne diel klasikov, kde už vypršali autorské práva (vo väčšine krajín je to 70 rokov po smrti autora, resp.

po smrti editora nôh), novodobých úprav diel klasikov, ktoré editor poskytuje na nekomerčné použitie bezplatne a novej tvorby.

Notový materiál je na internete väčšinou uložený vo forme obrázkov (formát JPG, PNG alebo GIF) alebo ako dokument PDF, ktorý je možné otvoriť a vytlačiť pomocou programu Adobe Reader (k dispozícii na stiahnutie zadarmo zo stránky www.adobe.com). Niekedy je možné si noty prezerat či prehrávať pomocou zásuvných modulov do internetového prehliadača (napr. Sibelius Scorch). Občas je možné sa stretnúť aj s notami uloženými ako dokument niektorého notačného programu – napr. Finale, Sibelius, Noteworthy Composer, Encore atď. Tieto skladby je možné si prezrieť, prehrať či vytlačiť väčšinou len v notačnom programe, v ktorom bola skladba vytvorená

Existuje veľké množstvo stránok s notovým materiálom, ale ako s internetom samotným, aj v tejto problematike sa nachádza veľa zavádzajúcich, skryte komerčných a neprehľadných stránok plných reklamných odkazov, ktoré dokážu užívateľa frustrovať, až nakoniec na túto možnosť získania nôt úplne rezignuje. Preto som si dovoľil pripraviť tento prehľad zdrojov nôt na internete, ktorý vám pomôže pri hľadaní. Začnime na Slovensku:

- Jasaj <http://www.geocities.com/jasaj.geo/> Táto stránka ponúka väčšinou mládežnícke spevy pre potreby chrámových zborov. Notový zápis je pre klavírny/organový sprievod s akordami pre gitaru a obsahuje aj text. Časť skladieb je usporiadaná podľa jednotlivých liturgických období. Zaujímavá možnosť je vypočúť si piesne v MIDI formáte.

- Liturgická hudba <http://liturgicka.hudba.szm.sk/> Stránka, ktorá zhromažďuje okrem cirkevných dokumentov a reflexií o liturgickej hudbe aj veľké množstvo notového materiálu. Ten sa sústreďuje výlučne na spevy použiteľné v liturgii v slovenskom jazyku – základné spevy omšového ordinária, medzispěvy (spoločné žalmy), mariánske antifóny z JKS s novým schváleným textom, spevy k iným príležitostiam i nová tvorba ašpirujúca na zaradenie do liturgického spevníka. Stránku odborne a redakčne pripravuje Rastislav Podpera. V blízkej budúcnosti dôjde k jej spojeniu s webom www.organisti.sk, ktorý sa stáva centrom všetkých informácií o chrámovej hudbe.

Väčší výber, hlavne diela klasikov, ponúkajú pre chrámových hudobníkov zahraničné stránky. Nasledovný výber stránok s voľne šíriteľnými notami je len reprezentatívnou vzorkou internetových stránok s touto tematikou; všetky nasledujúce stránky sú v anglickom jazyku.

- Choral Public Domain Library (CPDL) www.cpd.org Jedna z najväčších stránok zaoberajúcich sa voľne šíriteľným notovým materiálom. V súčasnosti sa na nej nachádza takmer 8000 strán nôt zväčša chorálnej tvorby klasikov s doprovodom pre rôzne nástroje. Noty sa dajú vyhľadávať podľa hudobného obdobia (gregoriánsky chorál, renesancia, barok,...), podľa žánru – svetská, duchovná,

hudobných foriem (hymnus, antifóna, koleda, atď), podľa počtu hlasov, či podľa autora a/alebo názvu skladby. Mnoho skladieb sa tu nachádza vo viacerých úpravách, či s partmi pre rozličné doprovodné nástroje. Prispievateľmi do CPDL sú samotní internetoví užívatelia, čiže napríklad aj vy môžete prispieť vlastnou úpravou známej skladby. Užitočnou možnosťou je vypočúť si skladbu v MIDI formáte (počítačom generovaná inštrumentálna nahrávka).

Treba však podotknúť, že väčšina notového materiálu sa nenachádza priamo na stránkach CPDL – táto stránka vás len odkáže na inú stránku (často v cudzom jazyku), z ktorej si môžete noty stiahnuť. Niekedy si treba prezrieť celú takúto stránku, kým nájdete odkaz na stiahnutie nôt, ktoré hľadáte. Vaša trpezlivosť bude však v každom prípade odmenená.

- Mutopia <http://www.mutopiaproject.org/> Všetkých takmer 600 skladieb (z toho takmer 50 pre organ) je na stránke Mutopia k dispozícii zadarmo. Jedná sa o diela klasikov, kde už vypršala autorská ochrana. Hľadať noty môžete začať kliknutím na „Browse the Archive“. Následne vám bude ponúknutá možnosť hľadať podľa autora (Composer), nástroja (Instrument) alebo štýlu (Style). Stránka disponuje aj rozšíreným vyhľadávačom (Advanced Search). Skladby sú uložené v rôznych formátoch – pre bežného užívateľa bude najpriateľnejší formát PDF s veľkosťou strany A4 (A4 .pdf file).

- Rowy.net www.rowy.net Štvorjazyčná stránka venovaná starým edíciám (staršie ako 70 rokov) ako aj voľne šíriteľným novým edíciám klasikov. Rozsiahly notový materiál je možné vyhľadávať pomocou menu na ľavej strane – „Sheet music Latest Additions“ vám ukáže novo pridané noty za posledný týždeň či mesiac. Sekcia „Sheet music - New Editions“ obsahuje nové edície diel klasikov a novú tvorbu. V podkategórii „Classic Composers“ si môžete vybrať nástroj – v pravej strane obrazovky sa vám ukáže zoznam diel. Po kliknutí na konkrétnu skladbu sa vám ukáže náhľad nôt v pravej strane obrazovky. Skladbu si môžete buď vypočúť, kliknutím na ikonku klaviatúry (formát MIDI) alebo stiahnuť noty kliknutím na ikonku PDF. Sekcia „Sheet music - Antique Editions“ obsahuje oskenované edície

staršie ako 70 rokov. V tejto sekcii sa nachádza aj podstránka „Music Theory“, na ktorej nájdete školy modulácie a chorálne predohry, medzihry a dohry od Körnera. Stránku dopĺňa sekcia Ad Libitum, v ktorej nájdete rôzne druhy notového papiera a ozdobné titulné strany nôt.

- University of Rochester Library research.rochester.edu/handle/1802/292 Kolekcia hudobnín na Eastman School of Music. Obsahuje množstvo voľne šíriteľných nôt vo formáte PDF. Skladbu môžete vyhľadať buď pomocou vyhľadávača, cez index autorov alebo index diel.

- The Sheet Music Archive www.sheetmusicarchive.net Na tejto stránke nájdete voľne šíriteľné edície diel klasikov pre rozličné nástroje vo formáte PDF. Skladby sú zoradené podľa skladateľov. Stránka má limit na počet stiahnutých skladieb – dve denne.

- 8notes www.8notes.com Rozsiahla stránka s notami pre rôzne nástroje či ansámble. Noty sa dajú hľadať podľa nástroja, žánru (Genres), alebo abecedne podľa skladateľa (Artist). Táto stránka ponúka tak voľne šíriteľné noty ako aj noty na zakúpenie. Časť nôt na stránke je prístupná len členom po zaplatení členského poplatku (Members only). Zaujímavou možnosťou je prezrieť si noty v Sibelius plug-in (zásuvný modul pre váš internetový prehliadač, ktorý vám umožňuje prezerat', prehrávať či transponovať notový materiál; môžete si ho zadarmo stiahnuť z www.sibelius.com/products/scorch/). 8notes ponúka aj noty, ktoré sa nachádzajú na iných stránkach, napríklad v sekcii pre zobcovú flautu (Recorder) ponúka 20 skladieb plus 52 skladieb nachádzajúcich sa na externých stránkach (External music websites). Externé stránky však nie vždy fungujú a často vyžadujú členský poplatok.

- Gregoriánsky chorál. www.indult-bonn.de/Gregorianik/gregorianik_im_pdf.htm

Pre priaznivcov chorálu bude istotne zaujímavá nemecká stránka obsahujúca množstvo gregoriánskych spevov v troch rôznych vydaniach: Editio Vaticana, Traditio Germanica a Juxta Ritum Ordinis Praedicatorum.

- Church Music rodeby. noteperfect.net Stránka R. Mathera, dirigenta a dlhoročného regenschoriho ponúka množstvo voľne šíriteľných

diel pre zbor, sólový spev a organ. Stránka sa ovláda pomocou menu na ľavej strane. Začneme kliknutím na „Music Library“. Tu sa nachádzajú anglosaské kancionálové spevy a motetá (Anthems – Motets), nova tvorba (New Hymn Tunes), úpravy známych skladieb pre organ (Organ), responzóriové žalmy v angličtine (Responsorial Psalms), duchovná tvorba klasikov i moderných autorov vhodná pre liturgiu (Services – Settings), úpravy známych anglosaských spevov (Arrangements) a koledy (Carols). Noty sa dajú stiahnuť kliknutím na „Download SCORE“.

- mfiles mfiles.co.uk Stránka vytvorená užívateľmi notačného softvéru Sibelius ponúka množstvo skladieb v úpravách pre rôzne nástroje. Na stiahnutie sú k dispozícii skladby vo formáte PDF, MIDI, mfile (formát notačného programu Sibelius) i zvukové ukážky vo formáte MP3. Na stránke sa dozviete aj čo-to zo života hudobných skladateľov či o jednotlivých skladbách. K notám sa dostanete kliknutím na „Classical“ v hornom menu a potom na „Sheet Music“ v menu na ľavej strane stránky. Skladby sú zoradené abecedne podľa skladateľov.

- Bach Cantatas www.bach-cantatas.com Milovníci Bachovej vokálnej tvorby nájdú veľké množstvo hudobného a textového materiálu na tejto rozsiahlej stránke. Okrem nôt vo formáte PDF v rôznych úpravách sa tu nachádzajú aj komentáre a diskusie k jednotlivým kantátam i iným vokálnym dielam, preklady ich textu do viacerých svetových jazykov, diskografia nahrávok i kvalitné zvukové ukážky jednotlivých diel. K notám sa dá najjednoduchšie dostať kliknutím na „Cantatas“ v navigačnom menu po ľavej strane. Dostanete sa do indexu kantát zoradených podľa opusového čísla BWV. Kliknutím na „Recordings“ pri príslušnej kantáte sa dostanete na stránku obsahujúcu detailné informácie o kantáte, preklady jej textu, notový materiál (Scoring), komentáre (Commentaries), zvukové ukážky (Music) i diskografiu nahrávok tej-ktorej kantáty (Recordings).

- Great Bach www.greatjsbach.net Kórejská stránka venovaná J. S. Bachovi. Okrem množstva informácií v kórejščine obsahuje aj kompletne dielo J. S. Bacha.

K notám sa dostanete kliknutím na ružové písmeno W. Noty (Score)sú uložené vo formáte PDF. K dispozícii sú aj MIDI a MP3 (Recording) nahrávky skladieb. Prehrávanie skladieb však nefunguje v internetovom prehliadači Mozilla Firefox.

Ak ste stále nenašli čo hľadáte, nezúfajte; existuje ešte jeden alternatívny spôsob vyhľadávania nôt: Google. Najväčší internetový vyhľadávač dokáže okrem iného vyhľadať aj súbory vo formáte PDF vyhovujúce zadaným kritériám. My využijeme skutočnosť, že noty na internete sú často uložené práve v tomto formáte.

Ako na to? Po otvorení stránky vyhľadávачa (www.google.sk) klikneme na „Rozšírené vyhľadávanie“. Do vyhľadávacieho okienka „s presnou frázou“ napíšeme názov skladby. Do okienka „so všetkými slovami“ môžeme (ale nemusíme) napísať meno skladateľa. Pri položke „formát súboru“ vyberieme „iba“ a „Adobe Acrobat PDF (.pdf)“ Teraz môžeme stlačiť tlačítko „Vyhľadať v Google“. Samozrejme, nie všetky súbory nájdené Google-om budú relevantné. Okrem nôt sa najčastejšie stretne s programami koncertov, či katalógmi hudobní. Tieto však

často ľahko rozoznáme už pri zobrazení výsledkov s náhľadmi stránok – pokojne môžeme vynechať stránky, kde sa objavujú mená viacerých skladateľov a skladieb, symboly mien – \$, euro, či zmienka o programe, recitáli, bohoslužbách (services) atď.

Ak ste dostali príliš veľa irelevantných odkazov, je možné z vyhľadávania vylúčiť stránky obsahujúce konkrétne slová. Do okienka „bez slov“ môžeme napísať napríklad program* concert recital service catalog list čím vo výsledkoch vyhľadávania čiastočne eliminujeme výskyt dokumentov obsahujúcich program koncertov, recitálov, bohoslužieb či katalógy hudobní. Hviezdička (*) za slovom „program“ je zámerná – zabezpečí, že z vyhľadávania budú vynechané dokumenty obsahujúce rôzne tvary slova program – napríklad „programme“ či „programa“. S kľúčovými slovami, ktoré nemá dokument obsahovať treba však pracovať opatrne; ak noty obsahujú napríklad inštrukcie k interpretácii skladby a vyskytuje sa v nich niektoré zo zakázaných slov, môže sa stať že Google daný dokument z vyhľadávania vylúči napriek tomu, že je relevantný.

Veľa šťastia pri hľadaní notového materiálu na internete želá Matej Kubeš.

VAŠE OTÁZKY - NAŠE ODPOVEDE

REDAKCIA

• **Ako sa má správne spievať pieseň JKS 303, resp. jej 3. sloha pri slovách „a káž mi prísť k tebe“ a potom pri slovách „chválil a velebil naveky“. V každom kostole sa totiž spieva inak, preto prosím o radu.**

Je známe, že zápis textu tejto piesne v kancionáli spôsobuje problémy. Píšete o dvoch miestach, na pohľad je však problematické len to prvé. Celé „a káž mi“ je pod notou „g“, a pod ďalšou „a“ nie je žiaden text. Najčastejšie a z hľadiska prízvuku najsprávnejšie sa spieva slovo „a“ na tóne „g“ a slovo „káž“ už na tóne „a“. V tom prípade je zvykom spievať na ďalších tónoch „g-f“ nie legáto „prísť“ (čo je už v kancionáli jasne vymedzené), ale bez legáta „mi prísť“. Tento úzus prebralo aj najnovšie

vydanie vreckového notovaného JKS (2006). Ešte treba upozorniť a zjednotiť nové znenie textu v 2. strofe: „nedaj mi od teba odlúčiť sa“. V kancionáli je po starom „nedaj mi od seba odlúčiť ma“.

• **Bude terajší LS I prevzatý do nového LS bez zmien, alebo sa plánuje úprava niektorých nápevov? (napr. dialóg pred prefáciou, pred evanjeliom a po, embolizmus)**

Na uvedenú otázku, či terajší LS I bude do nového LS prevzatý bezo zmien alebo sa plánuje úprava niektorých nápevov, nemožno korektne odpovedať. Dokázali by to iba jasnovidci schopní predpovedať budúcnosť.

Terajší Liturgický spevník I bol pripravený

do tlače v máji 1983 (mal to vydať SSV Trnava v CN Bratislava) a potom až do konca roka 1989 trval boj o jeho vydanie. Po roku 1985 sa rozšíril v podobe samizdatu. V decembri 1989 sa podarilo zariadiť vydanie v Polyglote Vaticanis. Pri redakčnom zostavovaní Liturgického spevníka I (v rokoch 1981 - 1983) sa s nesmiernou starostlivosťou a predvídavosťou jednotlivé spevy zaradovali do zostáv a vytvoril sa určitý plán na využívanie čísel od 1 do 999. Chýbajúce čísla v súčasnom Liturgickom spevníku I sú rezervou na pridávanie ďalších (nových) spevov príslušnej kategórie.

Hlavným motívom vytvorenia spevníka bol fakt, že v novembri 1980 prišiel na Slovensko celý náklad slovenskej jazykovej mutácie Rímskeho misála, čo sa pocítovalo ako veľká sláva. Predseda SLK biskup Mons. Ján Pásztor túžil, aby ľud spieval príslušné časti tak, ako sú uvedené v tomto novom misáli. Mala sa vytvoriť tzv. „príručka pre organistov“ kde mali byť „dve-tri ordináriá“, ktoré mal ľud spievať jednotne na celom Slovensku. Tento rímsky misál začala pripravovať už v 60. rokoch vtedy vytvorená Slovenská liturgická komisia, avšak následkom normalizácie sa táto SLK pod dozorom štátnej moci menila a terajší výsledný Rímsky misál nakoniec diskkrétne pripravila skupina 6 kňazov z okruhu predsedu SLK biskupa Mons. Jána Pásztor. O notách a spevoch sa pritom vôbec neuvažovalo. V Ríme pôsobila druhá Slovenská liturgická komisia, tá sa postarala o vydanie Rímskeho misála aj s notami. Tieto noty v Rímskom misáli vyvolali medzi slovenskými kňazmi určitý rozruch. Vzhľadom na politickú bariéru nepodarilo sa cez „železnú oponu“ nadviazať odborný kontakt medzi zostavovateľom Liturgického spevníka na Slovensku a tvorcom nôt Rímskeho misála v zahraničí (pravdepodobne v Paríži), hoci jeden anonymný list sa podarilo vymeniť. Treba si uvedomiť, že vydanie Rímskeho misála roku 1980 sa považovalo za veľkú výhru a vzácnosť a nebola doba na pochybovanie o jeho odbornej kvalite. Napriek tomu sa podarilo publikovať v Liturgickom spevníku I iný systém kňazských spevov a odpovedí ľudu ako variant riešenia uvedeného v Rímskom misáli. Tento iný variant akceptovali obe Slovenské liturgické

komisie, aj tá, ktorá pôsobila na Slovensku, aj tá, ktorá pôsobila v Ríme. Praktickým dôkazom toho je karta so spevmi kňaza, vytlačená spolu s Liturgickým spevníkom I vo Vatikáne. Uvažovalo sa aj o takom systéme kňazských spevov, ktoré by neboli adaptáciou pôvodných latinských melódií (ako to majú na Morave a Čechách zásluhou Pátra Olejníka, aj v iných európskych krajinách), riešenia sú už dávno pripravené (aj od Pátra Olejníka), avšak začiatkom 80. rokov nebola na Slovensku taká mentalita, aby sa to podarilo. Odvtedy sa zmenili politické podmienky a na Slovensku stúplo odborné poznanie v oblasti liturgickej hudby (napríklad Rastislav Adamko vydal v poľštine analytickú monografiu *Kantylacje liturgiczne w mszale slowackim*.)

Je pravdepodobné, že o niekoľko rokov sa pripraví nový Rímsky misál podľa *Missale Romanum, editio typica tertia*. Pri tej príležitosti bude potrebné znovu sa zaoberať otázkou spevov kňaza a odpovedí ľudu. Ak sa to stane, isté je, že výsledné rozhodnutie bude v kompetencii územnej cirkevnej autority, teda slovenských biskupov.

• Kedy je možné spievať na prijímanie prieseň o/k Panne Márii?

Najdôležitejšou inštrukciou pre slávenie omše sú Všeobecné smernice Rímskeho misála. Nájdete ich v misáli, vpredu (hľadajte odstavce o jednotlivých omšových častiach a tam spev na prijímanie). Tam je predpis, čo sa má spievať na prijímanie. Nie je dlhý, ale od neho sa odvíja všetko, aj odpoveď na mariánske piesne. Píše sa tam zhruba toto: Text spevu má zodpovedať príslušnej myšlienke z *Graduale Romanum* alebo *Graduale simplex*. To je ideálny prípad. Ak nie, tak sa môžu spievať aj iné texty, ale musia zodpovedať aspoň jednému z nasledujúcich bodov: a) téme dňa (sviatku a pod.) b) téme liturgického obdobia, c) predmetu liturgického úkonu. Riešenie: a) Téma dňa zodpovedá mariánska pieseň vtedy, keď je nejaký mariánsky sviatok. b) Téma obdobia nezodpovedá mariánska pieseň nikdy, lebo nijaké mariánske obdobie v liturgii nemáme. Máj a október sú vecou ľudovej zbožnosti, nie oficiálnej liturgie. c) Liturgickému úkonu

nezodpovedá mariánska pieseň nikdy, lebo liturgický úkon (v tomto prípade obrad prijímania) ako taký nie je o Panne Márii. Mariánske piesne sa teda na prijímanie môžu spievať iba počas mariánskych sviatkov, resp. v omšiach o Panne Márii (votívnych a pod.). Táto smernica je rovnaká aj pri výbere úvodného spevu omše a spevu na prípravu obetných darov, takže pre všetky tri tzv. procesiové spevy platia rovnaké pravidlá. Príklady: „Ó, Mária bolestivá“ môžeme spievať na úvod, obetovanie alebo prijímanie slávnosti Sedembolestnej, nie však bežnej cezročnej nedele. „Anjelským pozdravením“ môžeme spievať na úvod, obetovanie alebo prijímanie slávnosti Zvestovania, ale nie hocikedy v roku. „Celá krásna“ môžeme spievať na úvod, obetovanie alebo prijímanie slávnosti Nepoškvrnenej, no nie bežne počas roka. Poznámka: Spev na prijímanie treba ukončiť najneskôr počas prijímania posledných veriacich. Ak sa niečo spieva po skončení rozdávania sv. prijímania, to by mal byť už „ďakovný chválospev po prijímaní“ (gratiarum). Tam už mariánska tématika nie je prípustná. Spev by mal obsahovať motív, chvály a vďaky (Te Deum, Magnifikat, mnohé piesne z JKS...). (RP)

• **Ktoré piesne z JKS alebo aj iné sú vhodné na gratiarum? Na stránke liturgická hudba.szm.sk sú len zo sekcie tzv. „omšových piesní“. Chcel by som vedieť, ktoré iné sú tiež vhodné.**

Navštívte stránku www.organisti.sk, kde je k zoznamu zo súboru tzv. omšových piesní pripojený krátky sprievodný text. Posudzovanie vhodnosti spevov na gratiarum, t.j. po skončení rozdávania sv. prijímania, je oproti iným omšovým častiam veľmi jednoduché. Gratiarum je úkon chvály a vďaky Bohu Otcovi za dar Krista (vo Svätosti oltárnej) i za ostatné dary. Takýchto textov je však málo, preto možno za vhodné považovať všetky texty, ktoré obsahujú motív chvály alebo vďaky. To je zároveň jedinou podmienkou. Okrem konkrétnych strof uvedených v zozname môžu byť vo funkcii ďakovného chválospevu po prijímaní napr. Te Deum, Te decet laus, Máriin chválospev

Magnificat, Zachariášov chválospev Benedictus a mnohé iné.

• **Mal by som otázku ohľadom použitia Kréda. Ak napríklad padne spomienka na všetkých verných zosnulých na nedeľu. Pri tejto príležitosti som v minulosti počúval dva záznamy z pontifikálnych omší. Pri jednej sa Krédo vynechalo, pri druhej sa recitovalo. Ktorý spôsob je správny?**

Pre vyznanie viery - Krédo - v omši platí, že je povinne v nedeľu a na slávnosti. Keď spomínana spomienka je v nedeľu, tak je formulár omše zo spomienky. Krédo v tento deň nie je. Avšak pre zvýšenie slávnostnosti omše ceberant podľa vlastného zváženia môže Krédo pridať. Preto za správne možno považovať oba spôsoby. Poznámam, že predpísané Krédo je vhodné Nicejsko-carhradské a je vhodné ho spievať a má ho spievať kňaz a ľud spoločne.

• **Na fóre sa vyskytli mnohé nezrovnalosti ohľadom posvätnosti v liturgickej hudbe a vhodnosti iných nástrojov v liturgii. Je vhodné používať aj iné nástroje? Veď predsa každý nástroj je svojim spôsobom unikátny a každý nástroj môže zobrazit Božiu veľbu, ale iným spôsobom. Jedni tvrdia, že sa to nedá zovšeobecňovať, druhí tvrdia, že iba organ a nič iné, tak ako by to malo byť podľa Vás. A ďalšia vec, ktorá s tým úzko súvisí - také zamyslenie, prečo by sa nemohli použiť iné nástroje okrem organu, veď predsa kedysi sa nepoužíval dokonca ani organ a tiež ho museli najprv na túto úlohu vybrať. Môže sa stať, že sa to v budúcnosti zmení a pripustia sa aj iné nástroje a bude to zmena tak ako kedysi bola zmena v tom, že začal sprevádzať organ. Lebo mám skúsenosť, že aj ľudia, ktorí poznajú mládežnícke piesne spievajú spolu s mládežníkmi popri gitarách a bicích a podmienka toho, že ľudia by mali spievať je tým splnená.**

Hra na hudobných nástrojoch bola v rímskej liturgii vždy druhoradá. Aj cikevné dokumenty o hudbe hovoria najmä o speve, inštrumentálnou hudbou sa takmer vôbec nezaoberajú. Predovšetkým vám odporúčam prečítať platnú smernicu - čl. 62-67 v Musicam sacram (1967). Nebudte sklamaný, ak tam

nenájdete delenie konkrétnych nástrojov na vhodné a nevhodné. Mnohí očakávajú akúsi „čiernu listinu“ zakázaných nástrojov, ale Koncil to vyriešil diplomatickejšie a múdrejšie. Rímska cirkev si po stáročia ctí ako svoj tradičný nástroj píšťalový organ (zdôrazňujem slovo píšťalový). Nepredpokladám, že sa dnes žijúci kresťania dožijú zániku tejto tradície. Prípustné sú aj mnohé ďalšie hudobné nástroje. Ich výber má zodpovedať povahe a tradícii národov, v užšom zmysle majú byť esteticky prijateľné pre konkrétne sláviace spoločenstvo, zodpovedajúce posvätnosti chrámu a liturgie, neprehlušujúce spev, prispôsobiteľné pre prostredie modlitby a rozjímania. Často je rozhodujúci aj spôsob hry, ktorý by nemal pripomínať žáner svetskej popmusic. Ako vidno, Cirkev už nástroje nekategorizuje, ale apeluje na citlivé zvažovanie ich vhodnosti. Dovoľujem si odporučiť aj niekoľko úvah o inštrumentálnej hudbe v liturgii v starších ročníkoch Adoramus Te resp. Adoremus a štúdiu Rastislava Adamka Polyštylovosť a polyžánrovosť v liturgickej hudbe. (www.organisti.sk)

- **Na umývanie nôh na Zelený štvrtok sa nám nápevy z LS III zdajú byť dosť náročné a ani nás nejako neoslovili. Poradte nejakú náhradu z JKS alebo nejaký žalm alebo mládežnícku pieseň.**

Rímsky misal predpisuje pri umývaní nôh niekoľko spevov - antifón, ktoré sú zhudobnené v LS III. Iná hudobná úprava na Slovensku nevyšla, no zaiste by to bolo vhodné. Zbor môže spievať niektorú z klasických kompozícií na text „Domine Tu Mihi Lavas Pedes?“ (Pane, ty mi chceš umývať nohy?). Voľne dostupné je napr. zhudobnenie od José Mauricia Nunesa Garciu (1767-1830) na adrese <http://wso.williams.edu/cpdl/sheet/garc-dom.pdf>. Pokuste sa vo svojom prostredí hľadať nejaký repertoár textovo blízky predlohe z Rímskeho misála. Ak niečo nájdete a podelíte sa s ostatnými na tomto fóre, viacerí Vám budú vďační. (RP)

- **Neplánuje sa vydať nejaká príručka pre organistov s upravenými piesňami JKS?**

V najnovšom JKS sú zmeny aj v piesniach 247,255. Majú sa tie piesne spievať s týmito zmenami?

Komisia pre liturgiu plánuje vydať nový liturgický ľudový spevník. Sme radi, ak to verejnosť pociťuje ako potrebu, ak sa ho domáha.

- **Otázka: Prosím Vás, ako sa vysporiadať s nejednotnosťou textov v rôznych vydaniach JKS? Treba sa držať vždy najnovšieho vydania? Tým pádom treba ale ľudí preučiť na aktualizované texty a ideálne by bolo dosiahnuť, aby si veriaci zakúpili tieto aktualizované vydania, resp. aby si po každej aktualizácii zadovážili aktuálne vydanie.**
- Jozef Timulák

Nejednotnosť textov je bolestivý a dlho trvajúci problém, vie sa o ňom na pôde SSV, LK KBS, hovorilo sa o ňom na ostatnej konferencii o JKS a trápi to najmä kantorov a organistov v praxi (viď diskusiu www.organisti.sk a iné). V uvedenej diskusii na tomto fóre som situáciu zhrnul, uviedol možné príčiny a naznačil riešenie. Okrem toho v mnohých kostoloch sa dá použiť projektor na stenu resp. plátno. Pri spevoch, kde došlo k zmenám, je to jedno z najlepších riešení. Ďalšie riešenia obsahuje už samotná vaša otázka. Predpokladám však, že sa dočkáme aj úradného vyriešenia vo forme prerokovania problému a zjednotenia textov na pôde LK KBS a následne vydania jasných inštrukcií pre prax, v ideálnom prípade vydania liturgických príručiek s jednotnými textami.

- **Pieseň „Ctíme túto Sviatosť“ sa spieva pri adorácii ak je vyložená monštrancia. Je správne ak sa spieva aj pri vyložení cibória pri adorácii? Alebo sa majú vtedy spievať piesne JKS 316,318,320,322?**

„Ctíme túto sviatosť“ je hymnus, teda text z liturgie a preto je väčšej hodnoty, ako eucharistické piesne z JKS. Ale oba druhy spevov - i hymnus, i vhodné eucharistické piesne, je možné spievať pri poklonách. Pri oboch spomínaných druhoch - v monštrancii, alebo v cibóriu.

Udalosti v oblasti cirkevnej hudby

Amantius Akimjak

Vážení čitatelia, v tejto rubrike uvádzame informácie o festivaloch, kantorských kurzoch, koncertoch a ďalších podujatiach z oblasti cirkevnej hudby, ktoré sa pripravujú alebo sa už uskutočnili. Táto rubrika je k dispozícii všetkým tým, ktorí takéto podujatie pripravujú, organizujú alebo sa na nich zúčastnia.

Stačí do redakcie Adoramus Te poslať informáciu o takomto podujatí na adresu Adoramus Te, Kľčov číslo 27, 053 02 Spišský Hrhov alebo e-mailom: amo@stonline.sk. Redakcia ju zrediguje a uverejní. Nevyžiadané príspevky redakcia nevracia a vyhradzuje si právo na výber a úpravu príspevkov v tejto oblasti.

MEDZINÁRODNÝ FESTIVAL ZBOROVÉHO UMENIA

Voce Magna 2012 je názov tretieho ročníka medzinárodného festivalu zborového umenia, ktorý od 11. do 14. októbra 2012 uskutočnil v Žiline v Hudobnom divadle Eden, OZ a Žilinský miešaný zbor v spolupráci so Žilinskou diecézou. Podujatie sa uskutočnilo pod záštitou primátora Žiliny Igora Chomu.

Festival zborového umenia bude otvorený koncertom v štýle Argentínskeho večera. Festivalový piatok oslávia na festivale sprievodom mestom Žilina pod názvom „Spevy národov“, kde domáce i zahraničné zbory predvedú hudobnú pozvánku na večerné koncertné vystúpenia. Jednotlivé zbory si budú môcť záujemcovia vypočuť o 19:30 hodine aj v Katedrále Najsvätejšej Trojice v Žiline. Sobota je v znamení festivalového galakonzertu. Jedným z cieľov tohto festivalu je nielen rozvíjanie kultúrnej osvety Slovenska v zahraničí a vzájomná umelecká konfrontácia jednotlivých umeleckých telies, ale aj prezentovanie umeleckého diania mesta prvým a jedinečným Medzinárodným festivalom zborového umenia v Žiline.

3. ROČNÍK GOSPELOVÉHO FESTIVALU POĎ ZA MNOU

Už tretí ročník gospelového festivalu „Poď za mnou“ sa uskutočnil 20. októbra v Dome kultúry v Čadci. Program festivalu sa začal o 13:30 hodine vystúpeniami gospelových kapiel nielen z Kysuckého regiónu, ale aj z celého Slovenska. Z domácej scény sa predstavia amatérske gospelové kapely ako Tobi, Dizraeli, tanečná skupina Ji:Dí. Ako hostia vystúpia inštrumentálna kapela

Universum, Worship team z Bratislavy a hudobný večer uzavrie kapela eSPÉ. Slovom a prednáškou na tému „Ježiš zomrel za moje hriechy a vstal z mŕtvych, aby som žil“ povzbudí účastníkov brat kapucín Damián Szulowski. Vstup je voľný. Podujatie organizuje kapela Tobi z Farnosti Čadca Kýčerka v spolupráci s Mestom Čadca a Združením kresťanských spoločenstiev mládeže (ZKSM).

FESTIVAL SAKRÁLNEJ TVORBY

Počas nedeľného poobedia 7. októbra sa uskutočnil v Národnej Bazilike Sedembolestnej Panny Márie v Šaštíne IV. Medzinárodný festival sakrálnej zborovej tvorby 2012. Predstavilo sa na ňom osem zborov zo Slovenska i zahraničia. Podujatie sa začalo vystúpením miestny Chrámový spevácky zbor Baziliky Sedembolestnej Panny Márie v Šaštíne pod vedením dirigentky Evy Molekovej – Flamíkovej, ktorá je i organizátorkou v Národnej Svätyni. V programe sa predstavili tiež slovenské zbory Cantilena zo Senice, Komorný zbor pri ECAV v Senici, Spevácky zbor pri ZUŠ v Senici a zbor Adoremus. Medzi zahraničných účastníkov patrilo zbor Kud „Sloga“ Hreljin z Chorvátska, MPZ „Ronjgi“ Viškovo z Chorvátska a Bárδος Lajos Kamarakórus z Maďarska.

Organizátorom festivalu bolo občianske združenie Cantilena v spolupráci s Mestským kultúrnym strediskom v Senici a mestom Senica a speváckym zborom Cantilena. Chrámové zbory zo Slovenska i zahraničia predstavili skladby sakrálneho charakteru. Medzinárodného festivalu sa zúčastňujú dospelé zbory mužské, ženské, miešané, komorné a capella i s hudobným sprievodom.

NOTES ON RELATION OF FRANZ LISZT AND CHURCH-MUSICAL SOCIETY AT ST. MARTIN'S DOME IN BRATISLAVA

SYLVIA URDOVÁ

In the study about the life and works Franz Liszt a well-known musicologist informs not only about his relationship to the Church-musical society at St. Martin's Dome in Bratislava, but also points out the Liszt's sources that have been preserved in the legacy of Ján Batka (1845-1917) in the Archive of Slovak capital Bratislava. It is so documented that Liszt's concerts in Bratislava were organized to support the Church-musical society at St. Martin's Dome and Franz Liszt personally attended the performances of his works by this society.

BETWEEN THE CULT AND CULTURE – EUROPEAN LITURGY PERSPECTIVES AFTER 2000

MARLENE
WARTENBERGOVÁ

Our co-worker and church musician Mário Sedlár translated the translation of the president of the Musical board at Council of Europe, Marlene Wartenberg's speech at the 10th anniversary of Avignon congress CIMS - Consociatio Internationalis

SUMMARY

Musicae Sacre – Pontificio Instituto di Musica Sacra, given in the papal palace. The article was also published in Czech in *Psalterium* 5/2010 magazine. In her article Wartenberg spoke on Europe in the past and present, on the meaning of musical education, on inability of musical orientation, on cultural disaffection in performance practice and on the conclusions of the SVC about the sacred music. Consequently she presented church music as a cultural factor the basis of which is Latin. She ended her lecture with her vision of cultural Europe in which church music should be the key to soul and the beauty of music should accentuate liturgical order. At the very end she invited all to learn the art of celebration continuously.

TO NEW DIRECTORY FOR CANTORS

RASTISLAV PODPERA

University pedagogue at the Catholic University in Ružomberok and Comenius University in Bratislava prepared several comments on the new Directory for cantors. Firstly, he writes about the reasons for the creation of the directory, then describes its content. Subsequently he presents sources the directory uses and closes his article with his reflection of the contribution of this directory.

MUSICA SACRA WITHOUT BORDERS 2012

ZUZANA
GRAJČAROVÁ

Musical critic, Zuzana Grajčárová, presents and evaluates the international choir festival of religious music of countries in central European area. After 17 years of the festival existence on 7th October 2012 musical ensembles from Austria, the Czech Republic and Slovakia met together in Bratislava. The tour of the choirs led from Slavonice in the Czech Republic, through Vienna – Pulkau – Geras – Schloss Petronell in Austria to Bratislava. The program of concerts was divided into three blocks. In the first one sang The singing choir of Krušná Hora, in the second the Cantemus choir from Vienna and in third the Magnificat choir from Bratislava.

MUSICAL SCORE APPENDIX

Kyrie for penitential rite – for Christmas I, II, Epiphany (Cecília Magulová, Štefan Olos, Vlastimil Dufka), Where the true love is (Vlastimil Dufka), And by the power of the Holy Spirit (Vladimír Kopec), How to prelude on JKS hymns 8, 16.

XXI. medzinárodný hudobný festival
International Music Festival

USPORIADATEĽ

SPOLOK KONCERTNÝCH
UMELCOV

SLOVENSKÉ HISTORICKÉ ORGANY
SLOVAK HISTORIC ORGANS

s finančnou podporou
Ministerstva kultúry
Slovenskej republiky
s finančným príspevkom
Hudobného fondu

ASSOCIATION
OF CONCERT ARTISTS

Sponsored by the
Ministry of Culture
of the Slovak Republic
with a financial contribution
from the Music Fund

Slovenské historické organy

PONDELOK

27. augusta 2012
19.00

BRATISLAVA-ZÁHORSKÁ BYSTRICA
Rímskokatolícky farský Kostol sv. Petra a Pavla
Organ firmy Rieger op. 908 z roku 1902

Ján Vladimír MICHALKO

Th. Grünberger, J. G. Töpfer, A. F. Hesse, J. N. Lemmens, J. G. Rheinberger

VSTUP VOĽNÝ

SLOVENSKO

27.8.-1.9.
2012

UTOROK

28. augusta 2012
19.00

ŽILINA
Rímskokatolícky Kostol sv. Barbory (františkánsky)
Organ Peregrina Wernera z rokov 1732 - 1759

Jakub GARBACZ

*Krakovská organová tabulatura, H. Scheidemann, M. Weckmann, G. Muffat,
G. F. Händel, J. S. Bach, J. Stanley*

VSTUP VOĽNÝ

POLSKO

STREDA

29. augusta 2012
19.00

STUPAVA-MÁST
filiálny kostol sv. Šebastiána
Organ J. Ch. Bishopa z roku 1854 / Londýn,
Ján Valovič 2011

Michele CROESE

*B. Pasquini, A. Scarlatti, A. Vivaldi, G. F. Händel,
B. Martini, B. Galuppi*

VSTUP VOĽNÝ

TALIANSKO

ŠTVRTOK

30. augusta 2012
19.00

JABLONOVÉ
Rímskokatolícky farský Kostol sv. Michala archanjela
Organ Karla Klöcknera z roku 1854

Martin BAKO

*D. Zipoli, J. Pachelbel, C. Ph. E. Bach, F. Mendelssohn-Bartholdy,
J. Brahms, L. Boëllmann, J. L. Bella, I. Zeljenka, M. Bako*

VSTUP VOĽNÝ

SLOVENSKO

PIATOK

31. augusta 2012
19.00

BRATISLAVA-RAČA
Rímskokatolícky farský Kostol sv. Filipa a Jakuba ml.
Organ Johanna Fazekaša z roku 1841

Pascal MARSAULT

*D. Buxtehude, G. Muffat, P. Eben, A. Heiller, J. S. Bach,
J. Haydn, A. Pärt*

VSTUP VOĽNÝ

FRANCÚZSKO

SOBOTA

1. septembra 2012
19.00

DOLNÉ SALIBY
evanjelický a.v. kostol
Organ Martina Šaško z r. 1878

Mária PUHOVICHOVÁ

*B. Pasquini, G. Muffat, F. X. Schnizer, J. Pachelbel,
A. Pärt, L. Boëllmann*

VSTUP VOĽNÝ

SLOVENSKO

Monday, August 27th 2012 ■ 19.00
**BRATISLAVA-ZÁHORSKÁ
BYSTRICA**

St Peter & St Paul RC Parish Church
Organ by Rieger op. 908, 1902

Ján Vladimír MICHALKO

(Slovakia)

*Th. Grünberger, J. G. Töpfer, A. F. Hesse,
J. N. Lemmens, J. G. Rheinberger*

Tuesday, August 28th 2012 ■ 19.00
ŽILINA

St Barbara RC Church (Franciscan)
Organ by Peregrin Werner, 1732-1759

Jakub GARBACZ (Poland)

*Krakow organ tablature, H. Scheidemann,
M. Weckmann, G. Muffat, G. F. Händel,
J. S. Bach, J. Stanley*

Wednesday, August 29th 2012 ■ 19.00
STUPAVA-MÁST

St Sebastian RC Filial Church
Organ by J. C. Bishop, 1854, London,
Ján Valovič, 2011

Michele CROESE (Italy)

*B. Pasquini, A. Scarlatti, A. Vivaldi,
G. F. Händel, B. Martini, B. Galuppi*

Thursday, August 30th 2012 ■ 19.00
JABLONOVÉ

St Michael the Archangel RC Parish Church
Organ by Karl Klöckner, 1854

Martin BAKO (Slovakia)

*D. Zipoli, J. Pachelbel, C. Ph. E. Bach,
F. Mendelssohn-Bartholdy, J. Brahms,
L. Boëllmann, J. L. Bella, I. Zeljenka, M. Bako*

Friday, August 31st 2012 ■ 19.00
BRATISLAVA-RAČA

St Philip & St James RC Parish Church
Organ by Johann Fazekaš, 1841

Pascal MARSAULT (France)

*D. Buxtehude, G. Muffat, P. Eben, A. Heiller,
J. S. Bach, J. Haydn, A. Pärt*

Saturday, September 1st 2012 ■ 19.00
DOLNÉ SALIBY

Lutheran Church
Organ by Martin Šaško, 1878

Mária PUHOVICHOVÁ (Slovakia)

*B. Pasquini, G. Muffat, F. X. Schnizer,
J. Pachelbel, A. Pärt, L. Boëllmann*

ZMENA PROGRAMU VYHRADENÁ

S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Hf

hudobný život

A large, ornate pipe organ with intricate woodwork and statues. The organ features a central console with a large, light-colored pipe and is flanked by two side consoles. The woodwork is dark and highly detailed, with many small carvings and statues. The organ is set against a light-colored wall.

MUSICA SACRA IV.

Levočský festival MUSICA SACRA IV.

Levoča, Chrám sv. Jakuba

21. – 22. júl 2012